

Stefan Sokołowski

Kiedy i dlaczego komputery kłamią

— paradoksy arytmetyki komputerowej

Inst. Informatyki Stosowanej, ANS

Elbląg, 19 maja 2022

Buty siedmiomilowe

MARZENIE:

Buty siedmiomilowe

MARZENIE:

SPEŁNIENIE:

Buty siedmiomilowe

MARZENIE:

SPEŁNIENIE:

... ale:

- samochody potrzebują budowy dróg, parkingów, stacji obsługi

Buty siedmiomilowe

MARZENIE:

SPEŁNIENIE:

... ale:

- samochody potrzebują budowy dróg, parkingów, stacji obsługi, ...
- samochody powodują wypadki

Buty siedmiomilowe

MARZENIE:

SPEŁNIENIE:

... ale:

- samochody potrzebują budowy dróg, parkingów, stacji obsługi, ...
- samochody powodują wypadki,
- samochody rozleniwiają ludzi,
- itd.

Latać jak ptak

MARZENIE:

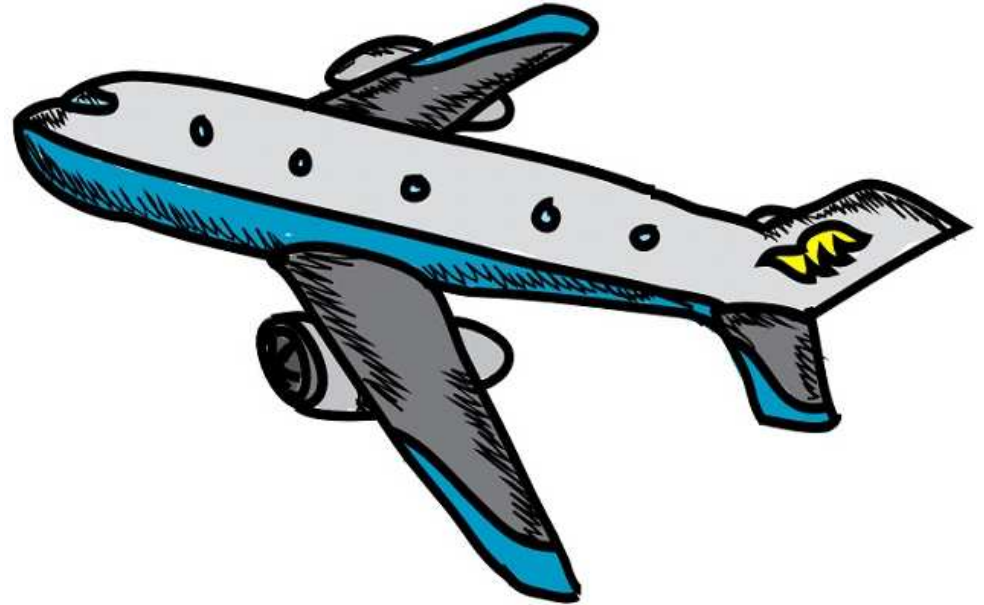

Latać jak ptak

MARZENIE:

SPEŁNIENIE:

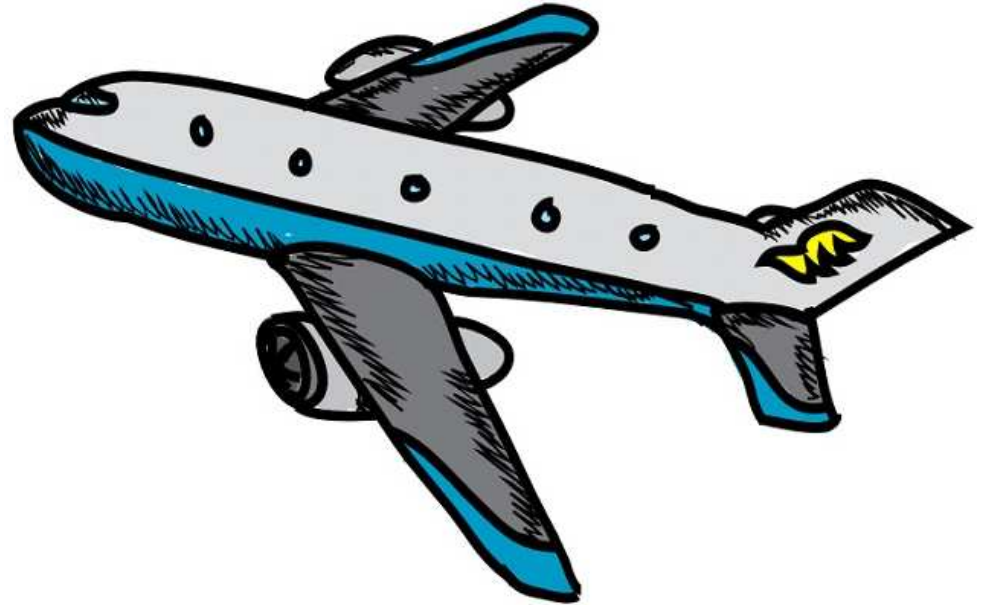

Latać jak ptak

MARZENIE:

SPEŁNIENIE:

... ale:

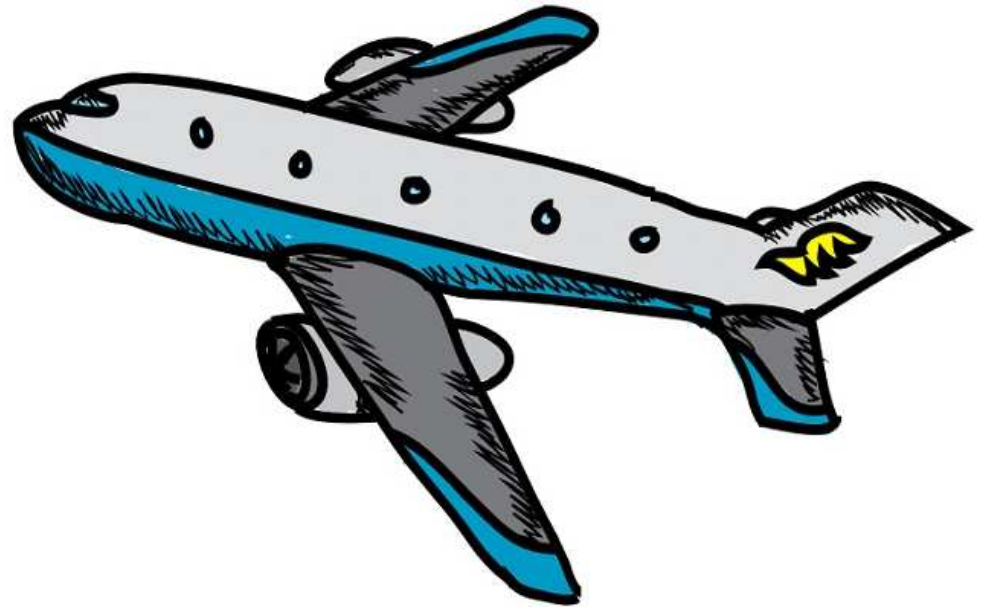
- samoloty potrzebują wielkich lotnisk

Latać jak ptak

MARZENIE:

SPEŁNIENIE:

... ale:

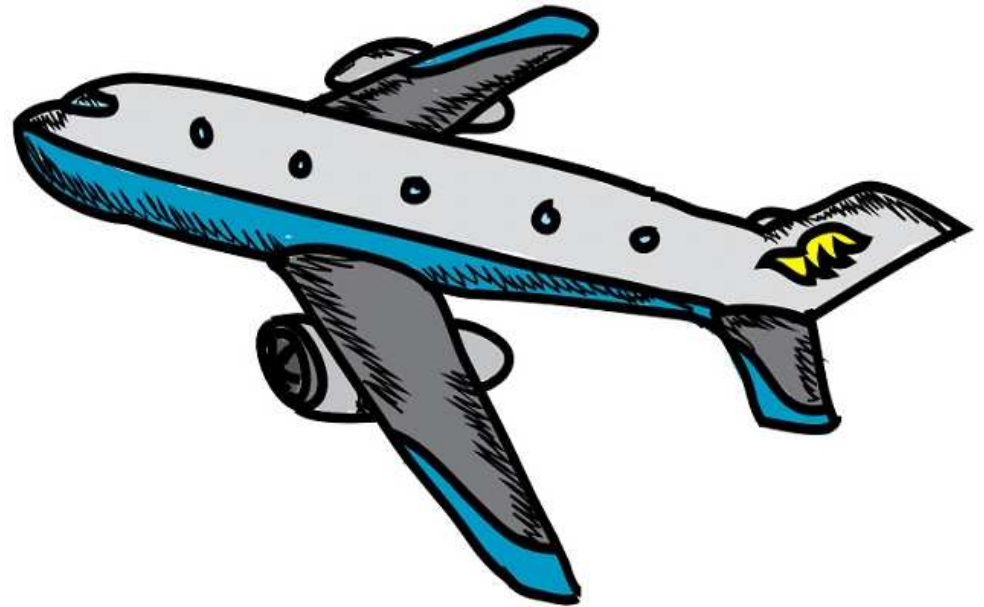
- samoloty potrzebują wielkich lotnisk,
- samoloty potrzebują kontroli ruchu lotniczego

Latać jak ptak

MARZENIE:

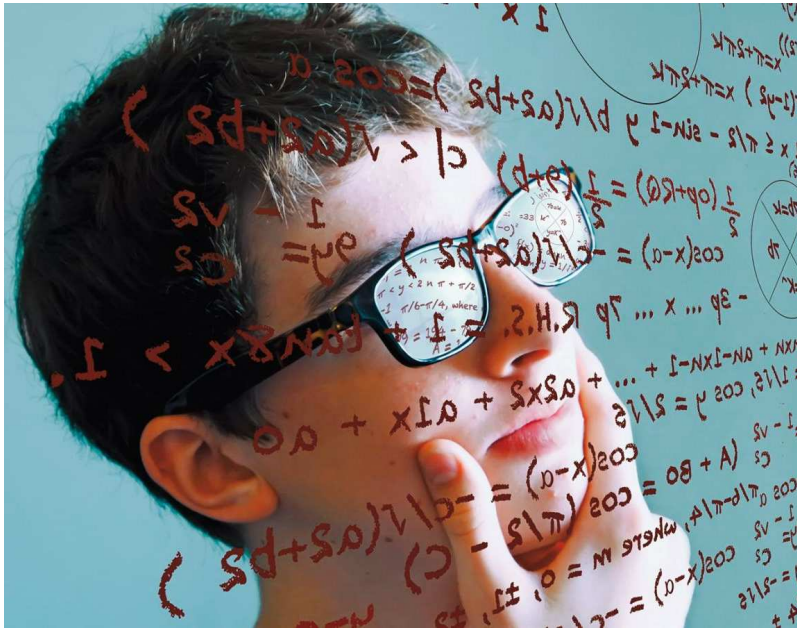
SPEŁNIENIE:

... ale:

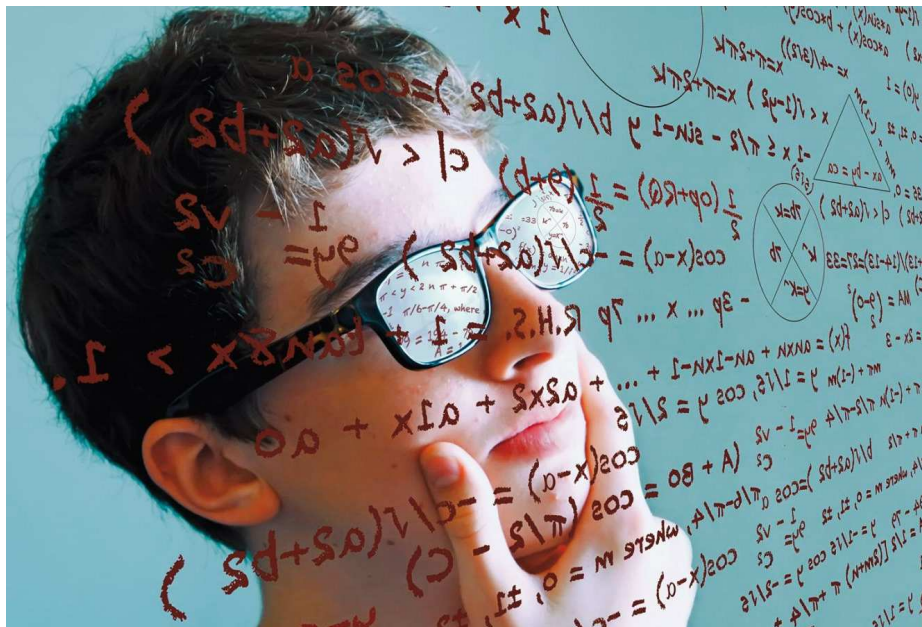
- samoloty potrzebują wielkich lotnisk,
- samoloty potrzebują kontroli ruchu lotniczego,
- samoloty zużywają nieodnawialne zasoby Ziemi,
- itd.

MARZENIE:

Mądrość

MARZENIE:

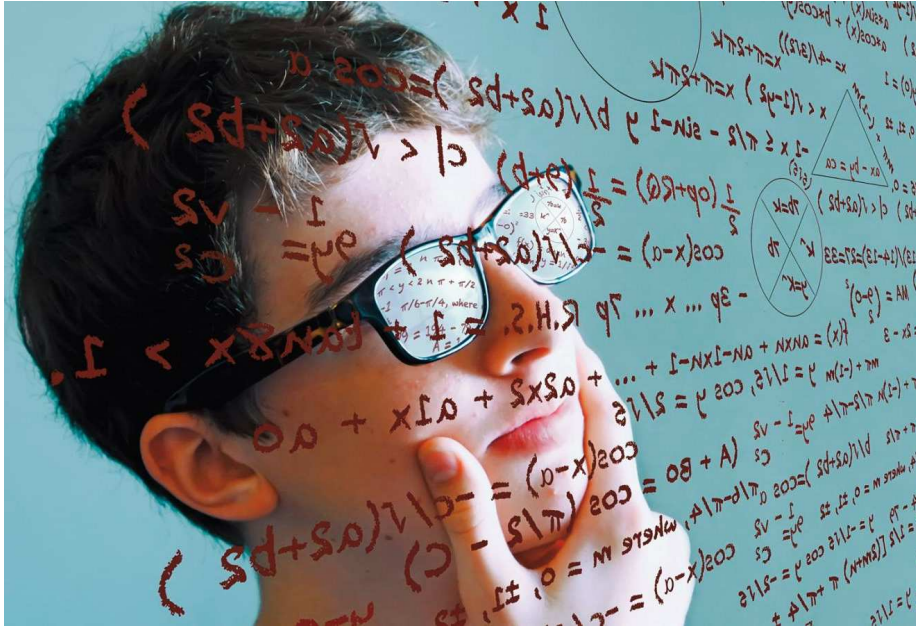

SPEŁNIENIE:

Mądrość

MARZENIE:

SPEŁNIENIE:

... ale:

KOMPUTERY KŁAMIA!

Komputer kłamie (liczby całkowite)

Komputer kłamie (liczby całkowite)

Program:

```
#include<stdio.h>
int main() {
    int n=50000;
    printf("\n  %i * %i == %i\n\n", n, n, n*n);
    return 0;
}
```

Komputer kłamie (liczby całkowite)

Program:

```
#include<stdio.h>
int main() {
    int n=50000;
    printf("\n  %i * %i == %i\n\n", n, n, n*n);
    return 0;
}
```

wyświetla:

```
50000 * 50000 == -1794967296
```

Komputer kłamie (liczby całkowite)

Program:

```
#include<stdio.h>
int main() {
    int n=50000;
    printf("\n  %i * %i == %i\n\n", n, n, n*n);
    return 0;
}
```

wyświetla:

```
50000 * 50000 == -1794967296
```

Kwadrat dodatniej jest **ujemny?!**

Komputer kłamie (liczby rzeczywiste)

Komputer kłamie (liczby rzeczywiste)

Program:

```
#include<stdio.h>
int main() {
    if ( 5 / 3.0 == 5 * (1 / 3.0) ) printf("\n  rowne \n\n");
    if ( 5 / 3.0 < 5 * (1 / 3.0) ) printf("\n  mniejsze \n\n");
    if ( 5 / 3.0 > 5 * (1 / 3.0) ) printf("\n  wieksze \n\n");
    return 0;
}
```

Komputer kłamie (liczby rzeczywiste)

Program:

```
#include<stdio.h>
int main() {
    if ( 5 / 3.0 == 5 * (1 / 3.0) ) printf("\n  rowne \n\n");
    if ( 5 / 3.0 < 5 * (1 / 3.0) ) printf("\n  mniejsze \n\n");
    if ( 5 / 3.0 > 5 * (1 / 3.0) ) printf("\n  wieksze \n\n");
    return 0;
}
```

wyświetla:

wieksze

Komputer kłamie (liczby rzeczywiste)

Program:

```
#include<stdio.h>
int main() {
    if ( 5 / 3.0 == 5 * (1 / 3.0) ) printf("\n  rowne \n\n");
    if ( 5 / 3.0 < 5 * (1 / 3.0) ) printf("\n  mniejsze \n\n");
    if ( 5 / 3.0 > 5 * (1 / 3.0) ) printf("\n  wieksze \n\n");
    return 0;
}
```

wyświetla:

wieksze

Dzielenie przez **3** daje **wiekszy** wynik
niż mnożenie przez $\frac{1}{3}$?!

Komputerowa arytmetyka liczb całkowitych

Działaniom w typie `int` można ufać w zakresie mniej więcej
[−2 mld . . 2 mld]

Komputerowa arytmetyka liczb całkowitych

Działaniom w typie `int` można ufać w zakresie mniej więcej
[−2 mld . . 2 mld]

rok świetlny

Komputerowa arytmetyka liczb całkowitych

Działaniom w typie `int` można ufać w zakresie mniej więcej
[−2 mld . . 2 mld]

$$\text{rok świetlny} = \text{rok} \cdot \text{prędkość światła}$$

Komputerowa arytmetyka liczb całkowitych

Działaniom w typie `int` można ufać w zakresie mniej więcej
[−2 mld . . 2 mld]

$$\text{rok świetlny} = \text{rok} \cdot \text{prędkość światła} \approx \text{rok} \cdot 300\,000 \frac{\text{km}}{\text{s}}$$

Komputerowa arytmetyka liczb całkowitych

Działaniom w typie `int` można ufać w zakresie mniej więcej

$[-2 \text{ mld} \dots 2 \text{ mld}]$

$$\begin{aligned} \text{rok świetlny} &= \text{rok} \cdot \text{prędkość światła} \approx \text{rok} \cdot 300\,000 \frac{\text{km}}{\text{s}} \\ &\approx (365.25 \cdot 24 \cdot 60 \cdot 60) \text{ s} \cdot 300\,000 \frac{\text{km}}{\text{s}} \end{aligned}$$

Komputerowa arytmetyka liczb całkowitych

Działaniom w typie `int` można ufać w zakresie mniej więcej

$[-2 \text{ mld} \dots 2 \text{ mld}]$

$$\begin{aligned} \text{rok świetlny} &= \text{rok} \cdot \text{prędkość światła} \approx \text{rok} \cdot 300\,000 \frac{\text{km}}{\text{s}} \\ &\approx (365.25 \cdot 24 \cdot 60 \cdot 60) \text{ s} \cdot 300\,000 \frac{\text{km}}{\text{s}} \\ &\approx 9.5 \cdot 10^{12} \text{ km} \end{aligned}$$

Komputerowa arytmetyka liczb całkowitych

Działaniom w typie `int` można ufać w zakresie mniej więcej

$[-2 \text{ mld} \dots 2 \text{ mld}]$

$$\begin{aligned} \text{rok świetlny} &= \text{rok} \cdot \text{prędkość światła} \approx \text{rok} \cdot 300\,000 \frac{\text{km}}{\text{s}} \\ &\approx (365.25 \cdot 24 \cdot 60 \cdot 60) \text{ s} \cdot 300\,000 \frac{\text{km}}{\text{s}} \\ &\approx 9.5 \cdot 10^{12} \text{ km} = 9.5 \text{ biliona km} \end{aligned}$$

Komputerowa arytmetyka liczb całkowitych

Działaniom w typie `int` można ufać w zakresie mniej więcej

$[-2 \text{ mld} \dots 2 \text{ mld}]$

$$\begin{aligned} \text{rok świetlny} &= \text{rok} \cdot \text{prędkość światła} \approx \text{rok} \cdot 300\,000 \frac{\text{km}}{\text{s}} \\ &\approx (365.25 \cdot 24 \cdot 60 \cdot 60) \text{ s} \cdot 300\,000 \frac{\text{km}}{\text{s}} \\ &\approx 9.5 \cdot 10^{12} \text{ km} = 9.5 \text{ biliona km} \end{aligned}$$

ZA DUŻO

Komputerowa arytmetyka liczb całkowitych

Działaniom w typie `int` można ufać w zakresie mniej więcej

$[-2 \text{ mld} \dots 2 \text{ mld}]$

$$\begin{aligned} \text{rok świetlny} &= \text{rok} \cdot \text{prędkość światła} \approx \text{rok} \cdot 300\,000 \frac{\text{km}}{\text{s}} \\ &\approx (365.25 \cdot 24 \cdot 60 \cdot 60) \text{ s} \cdot 300\,000 \frac{\text{km}}{\text{s}} \\ &\approx 9.5 \cdot 10^{12} \text{ km} = 9.5 \text{ biliona km} \end{aligned}$$

min. roczny przychód 100 tys. ludzi

ZA DUŻO

Komputerowa arytmetyka liczb całkowitych

Działaniom w typie `int` można ufać w zakresie mniej więcej

$$[-2 \text{ mld} \dots 2 \text{ mld}]$$

$$\begin{aligned} \text{rok świetlny} &= \text{rok} \cdot \text{prędkość światła} \approx \text{rok} \cdot 300\,000 \frac{\text{km}}{\text{s}} \\ &\approx (365.25 \cdot 24 \cdot 60 \cdot 60) \text{ s} \cdot 300\,000 \frac{\text{km}}{\text{s}} \\ &\approx 9.5 \cdot 10^{12} \text{ km} = 9.5 \text{ biliona km} \end{aligned}$$

ZA DUŻO

$$\text{min. roczny przychód 100 tys. ludzi} = 100\,000 \cdot 3010 \frac{\text{zł}}{\text{miesiąc}} \cdot \text{rok}$$

Komputerowa arytmetyka liczb całkowitych

Działaniom w typie `int` można ufać w zakresie mniej więcej

$$[-2 \text{ mld} \dots 2 \text{ mld}]$$

$$\begin{aligned} \text{rok świetlny} &= \text{rok} \cdot \text{prędkość światła} \approx \text{rok} \cdot 300\,000 \frac{\text{km}}{\text{s}} \\ &\approx (365.25 \cdot 24 \cdot 60 \cdot 60) \text{ s} \cdot 300\,000 \frac{\text{km}}{\text{s}} \\ &\approx 9.5 \cdot 10^{12} \text{ km} = 9.5 \text{ biliona km} \end{aligned}$$

ZA DUŻO

$$\begin{aligned} \text{min. roczny przychód 100 tys. ludzi} &= 100\,000 \cdot 3010 \frac{\text{zł}}{\text{miesiąc}} \cdot \text{rok} \\ &= 301\,000\,000 \frac{\text{zł}}{\text{miesiąc}} \cdot 12 \text{ miesięcy} \end{aligned}$$

Komputerowa arytmetyka liczb całkowitych

Działaniom w typie `int` można ufać w zakresie mniej więcej

$$[-2 \text{ mld} \dots 2 \text{ mld}]$$

$$\begin{aligned} \text{rok świetlny} &= \text{rok} \cdot \text{prędkość światła} \approx \text{rok} \cdot 300\,000 \frac{\text{km}}{\text{s}} \\ &\approx (365.25 \cdot 24 \cdot 60 \cdot 60) \text{ s} \cdot 300\,000 \frac{\text{km}}{\text{s}} \\ &\approx 9.5 \cdot 10^{12} \text{ km} = 9.5 \text{ biliona km} \end{aligned}$$

ZA DUŻO

$$\begin{aligned} \text{min. roczny przychód 100 tys. ludzi} &= 100\,000 \cdot 3010 \frac{\text{zł}}{\text{miesiąc}} \cdot \text{rok} \\ &= 301\,000\,000 \frac{\text{zł}}{\text{miesiąc}} \cdot 12 \text{ miesięcy} = 3\,612\,000\,000 \text{ zł} \end{aligned}$$

Komputerowa arytmetyka liczb całkowitych

Działaniom w typie `int` można ufać w zakresie mniej więcej

$$[-2 \text{ mld} \dots 2 \text{ mld}]$$

$$\begin{aligned} \text{rok świetlny} &= \text{rok} \cdot \text{prędkość światła} \approx \text{rok} \cdot 300\,000 \frac{\text{km}}{\text{s}} \\ &\approx (365.25 \cdot 24 \cdot 60 \cdot 60) \text{ s} \cdot 300\,000 \frac{\text{km}}{\text{s}} \\ &\approx 9.5 \cdot 10^{12} \text{ km} = 9.5 \text{ biliona km} \end{aligned}$$

ZA DUŻO

$$\begin{aligned} \text{min. roczny przychód 100 tys. ludzi} &= 100\,000 \cdot 3010 \frac{\text{zł}}{\text{miesiąc}} \cdot \text{rok} \\ &= 301\,000\,000 \frac{\text{zł}}{\text{miesiąc}} \cdot 12 \text{ miesięcy} = 3\,612\,000\,000 \text{ zł} \\ &\approx 3.6 \text{ miliarda zł} \end{aligned}$$

Komputerowa arytmetyka liczb całkowitych

Działaniom w typie `int` można ufać w zakresie mniej więcej

$$[-2 \text{ mld} \dots 2 \text{ mld}]$$

$$\begin{aligned} \text{rok świetlny} &= \text{rok} \cdot \text{prędkość światła} \approx \text{rok} \cdot 300\,000 \frac{\text{km}}{\text{s}} \\ &\approx (365.25 \cdot 24 \cdot 60 \cdot 60) \text{ s} \cdot 300\,000 \frac{\text{km}}{\text{s}} \\ &\approx 9.5 \cdot 10^{12} \text{ km} = 9.5 \text{ biliona km} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{min. roczny przychód 100 tys. ludzi} &= 100\,000 \cdot 3010 \frac{\text{zł}}{\text{miesiąc}} \cdot \text{rok} \\ &= 301\,000\,000 \frac{\text{zł}}{\text{miesiąc}} \cdot 12 \text{ miesięcy} = 3\,612\,000\,000 \text{ zł} \\ &\approx 3.6 \text{ miliarda zł} \end{aligned}$$

Komputerowa arytmetyka liczb całkowitych

Program (silnia):

```
#include<stdio.h>
int main() {
    int  n=1, s=1;
    printf("\n");
    while (1) {
        printf("  %2i! == %10i", n, s);
        n++; s*=n; getchar();
    }
    return 0;
}
```

Komputerowa arytmetyka liczb całkowitych

Program (silnia):

```
#include<stdio.h>
int main() {
    int n=1, s=1;
    printf("\n");
    while (1) {
        printf("  %2i! == %10i", n, s);
        n++; s*=n; getchar();
    }
    return 0;
}
```

wyświetla:

1! ==	1
2! ==	2
3! ==	6
4! ==	24
5! ==	120
6! ==	720
7! ==	5040
8! ==	40320
9! ==	362880
10! ==	3628800
11! ==	39916800
12! ==	479001600
13! ==	1932053504
14! ==	1278945280
15! ==	2004310016
16! ==	2004189184
17! ==	-288522240

Komputerowa arytmetyka liczb całkowitych

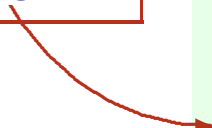
Program (silnia):

```
#include<stdio.h>
int main() {
    int n=1, s=1;
    printf("\n");
    while (1) {
        printf("  %2i! == %10i", n, s);
        n++; s*=n; getchar();
    }
    return 0;
}
```

wyświetla:

1! ==	1
2! ==	2
3! ==	6
4! ==	24
5! ==	120
6! ==	720
7! ==	5040
8! ==	40320
9! ==	362880
10! ==	3628800
11! ==	39916800
12! ==	479001600
13! ==	1932053504
14! ==	1278945280
15! ==	2004310016
16! ==	2004189184
17! ==	-288522240

> 400 mln

Komputerowa arytmetyka liczb całkowitych

Program (silnia):

```
#include<stdio.h>
int main() {
    int n=1, s=1;
    printf("\n");
    while (1) {
        printf("  %2i! == %10i", n, s);
        n++; s*=n; getchar();
    }
    return 0;
}
```

wyświetla:

1! ==	1
2! ==	2
3! ==	6
4! ==	24
5! ==	120
6! ==	720
7! ==	5040
8! ==	40320
9! ==	362880
10! ==	3628800
11! ==	39916800
12! ==	479001600
13! ==	1932053504
14! ==	1278945280
15! ==	2004310016
16! ==	2004189184
17! ==	-288522240

> 400 mln

Komputerowa arytmetyka liczb całkowitych

Program (silnia):

```
#include<stdio.h>
int main() {
    int n=1, s=1;
    printf("\n");
    while (1) {
        printf("  %2i! == %10i", n, s);
        n++; s*=n; getchar();
    }
    return 0;
}
```

wyświetla:

1! ==	1
2! ==	2
3! ==	6
4! ==	24
5! ==	120
6! ==	720
7! ==	5040
8! ==	40320
9! ==	362880
10! ==	3628800
11! ==	39916800
12! ==	479001600
13! ==	1932053504
14! ==	1278945280
15! ==	2004310016
16! ==	2004189184
17! ==	-288522240

> 400 mln

silnia dodatniej **ujemna**?!

silnia większej niż 5 bez **zera** na końcu?!

Cudowne uleczenie wyniku

2 mld

−2 mld

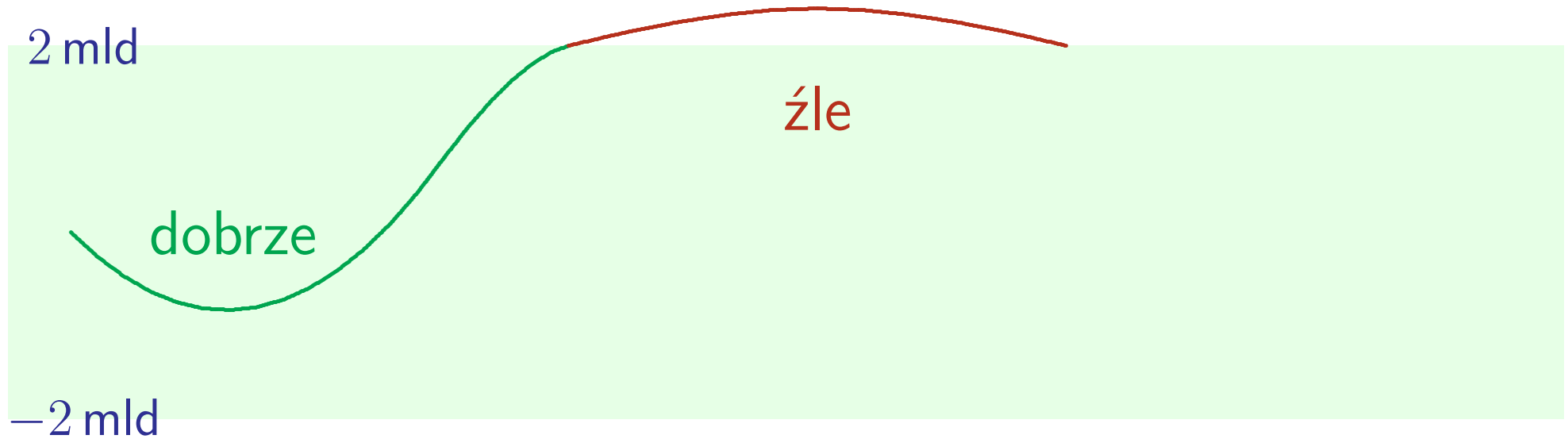
Cudowne uleczenie wyniku

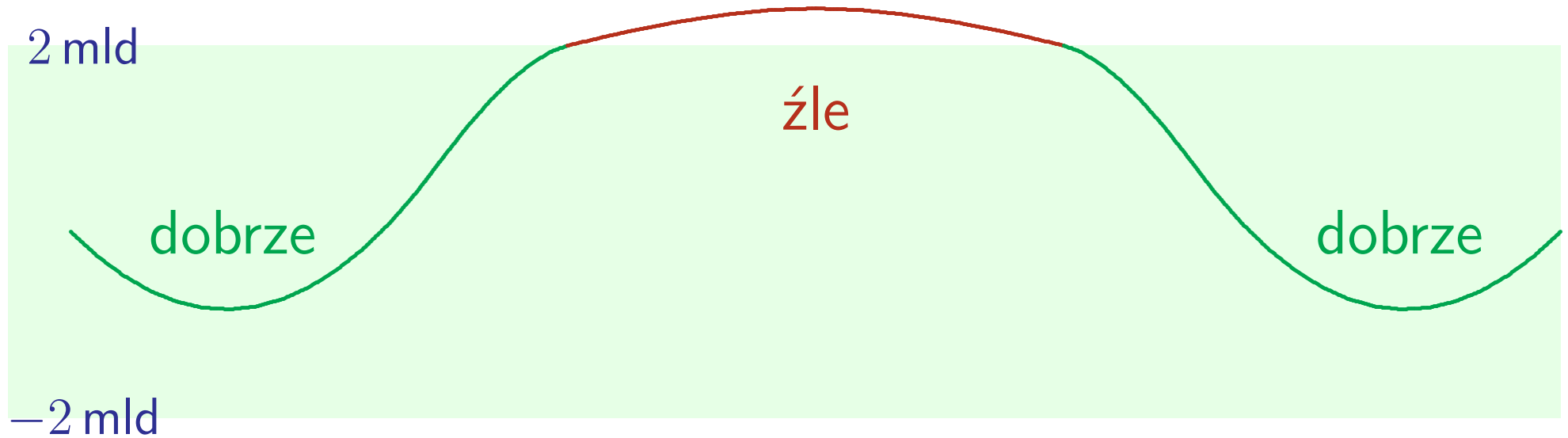
Cudowne uleczenie wyniku

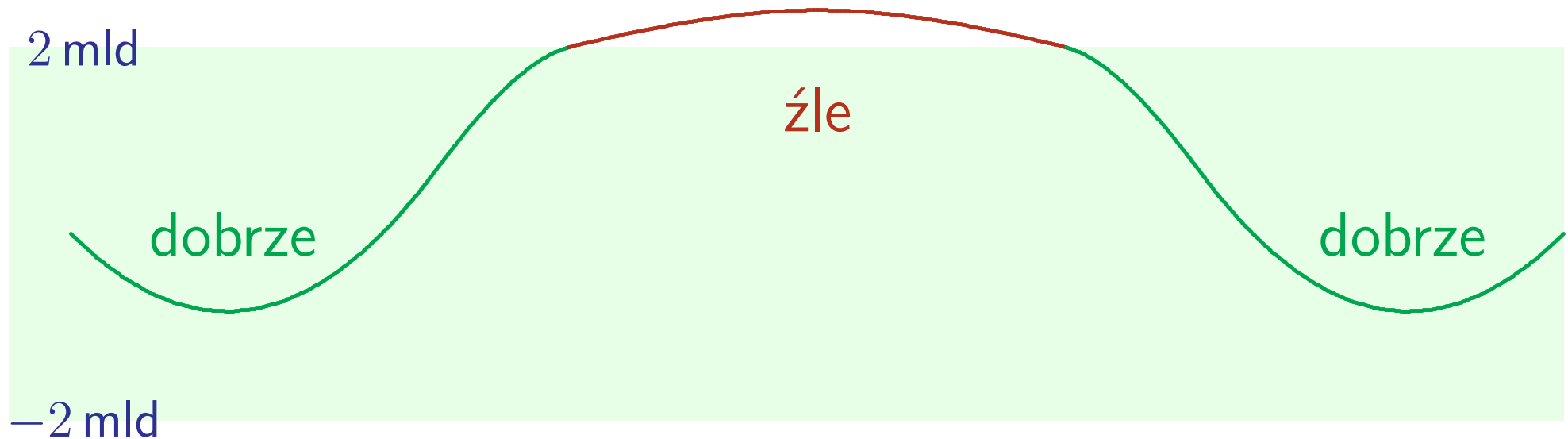
Cudowne uleczenie wyniku

Cudowne uleczenie wyniku

Cudowne uleczenie wyniku

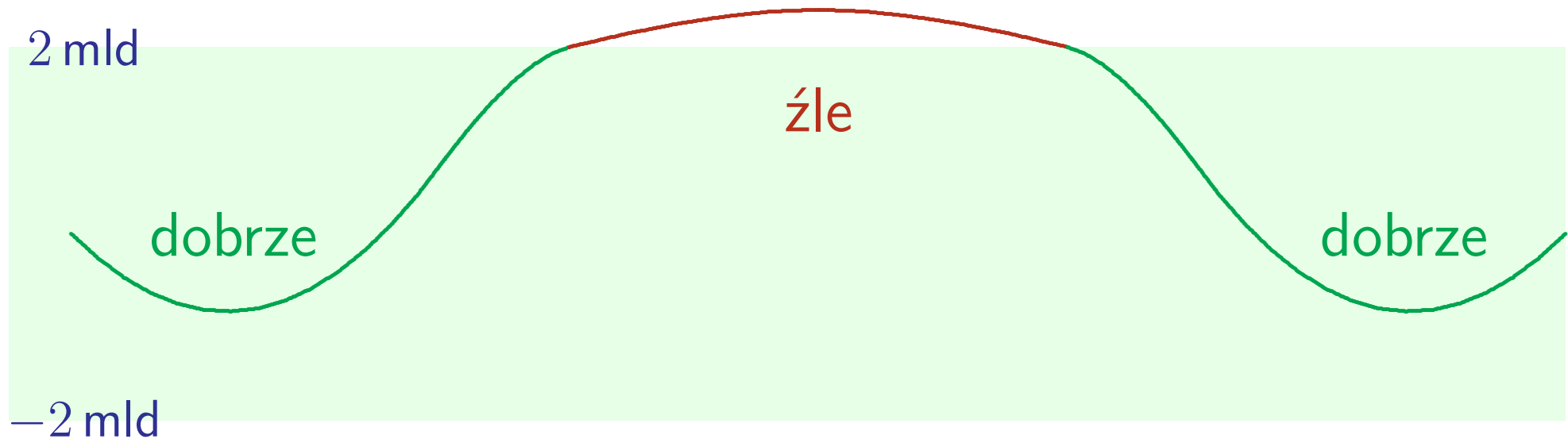

Jeśli

- w obliczeniu używamy tylko **dodawania**, **odejmowania** i **mnożenia**,
- poprawny wynik mieści się w zakresie $[-2 \text{ mld} .. 2 \text{ mld}]$

to wynik wyliczony przez program jest **poprawny**, **nawet jeśli** obliczenie przechodzi przez liczby spoza zakresu.

Cudowne uleczenie wyniku

Jeśli

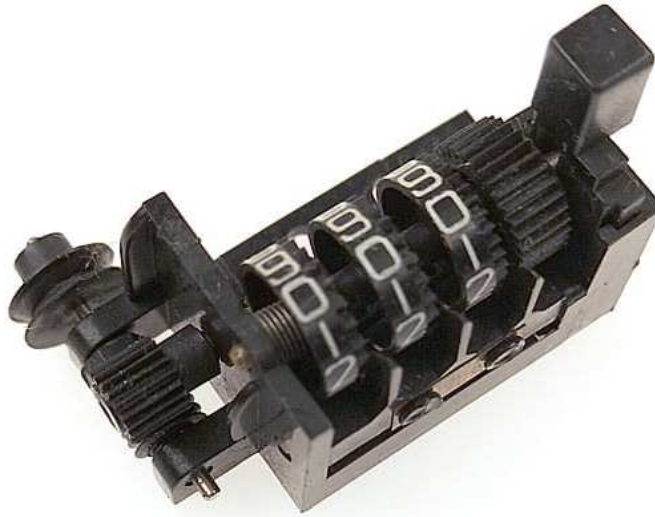
- w obliczeniu używamy tylko **dodawania**, **odejmowania** i **mnożenia**,
- poprawny wynik mieści się w zakresie $[-2 \text{ mld} .. 2 \text{ mld}]$

to wynik wyliczony przez program jest **poprawny**, **nawet** **jeśli** obliczenie przechodzi przez liczby spoza zakresu.

DLACZEGO?

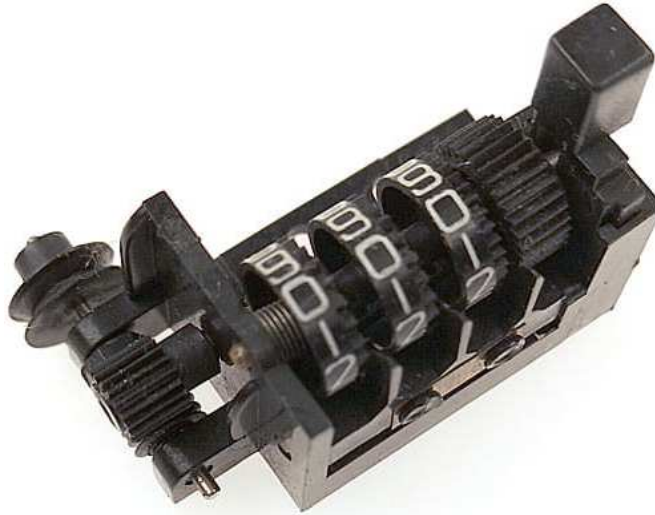
Liczby czy liczniki z kółeczkami?...

Licznik mechaniczny:

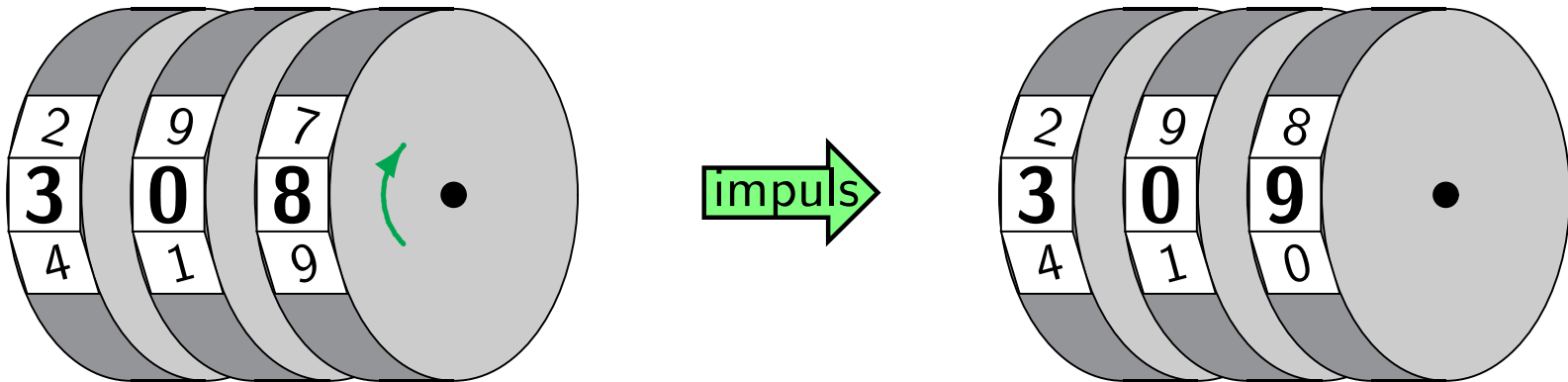

Liczby czy liczniki z kółeczkami?...

Licznik mechaniczny:

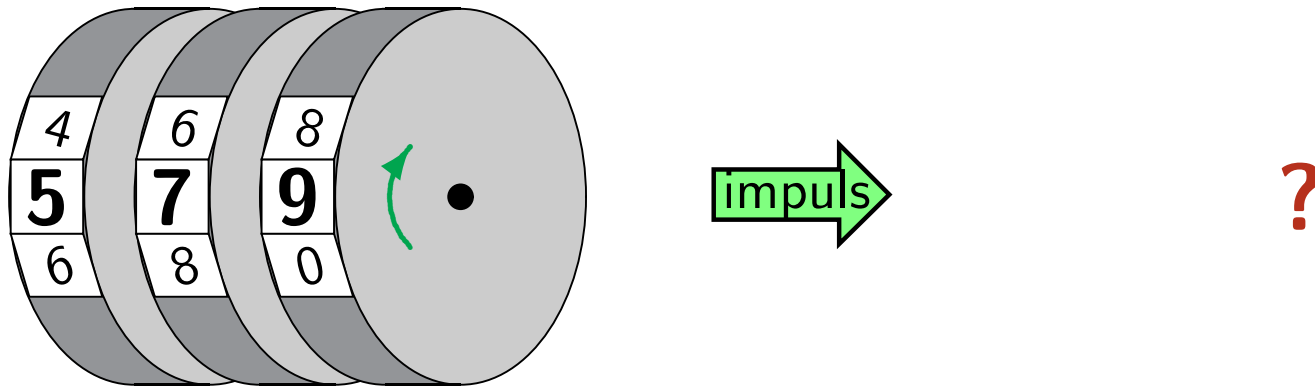

Zasada działania:

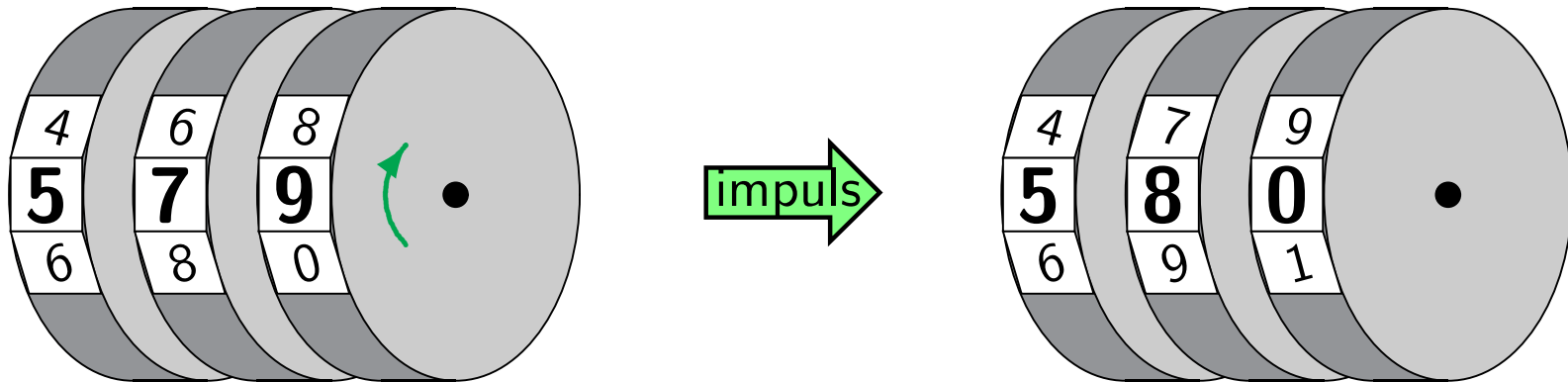
Liczby czy liczniki z kółeczkami?...

Zasada działania:

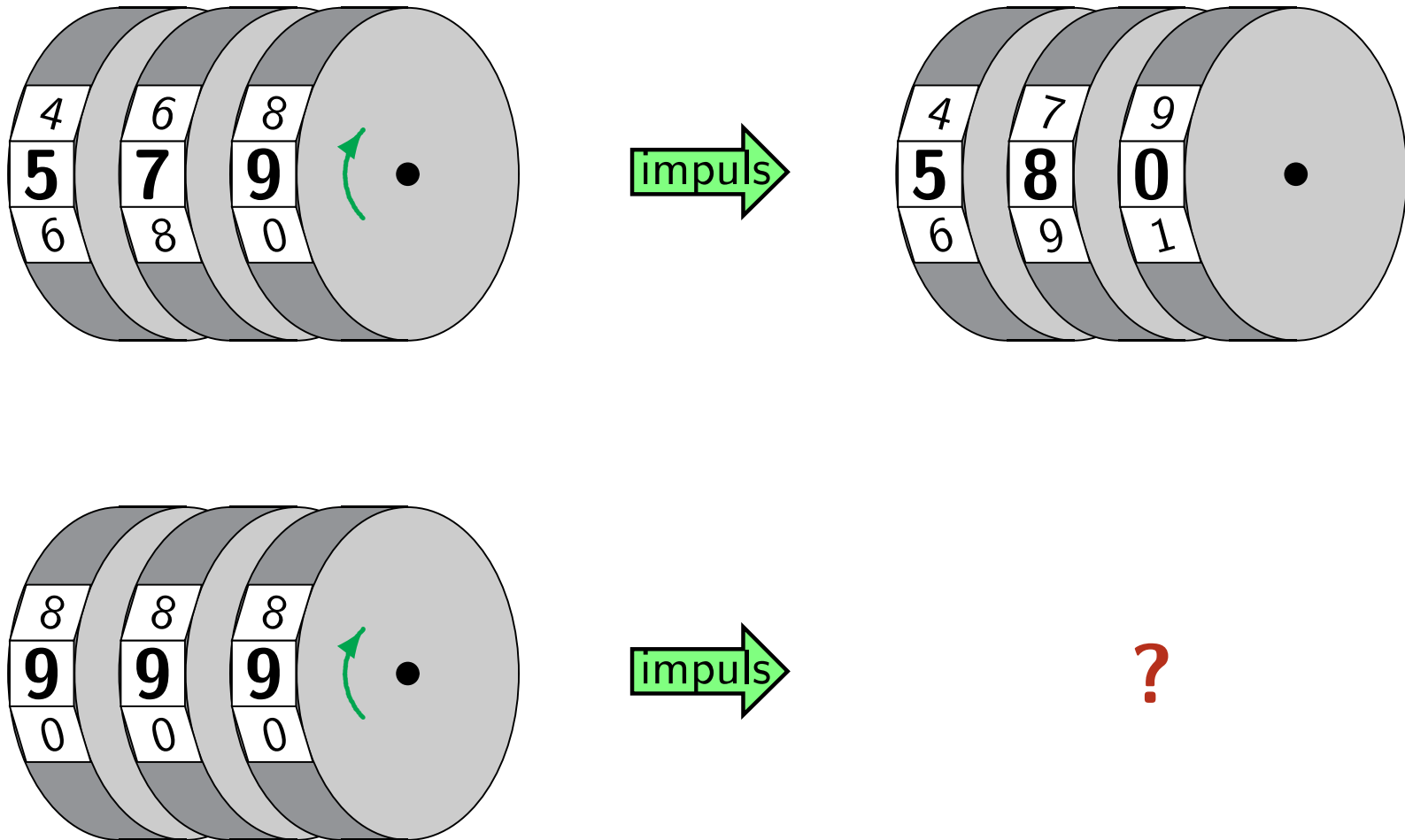
Liczby czy liczniki z kółeczkami?...

Zasada działania:

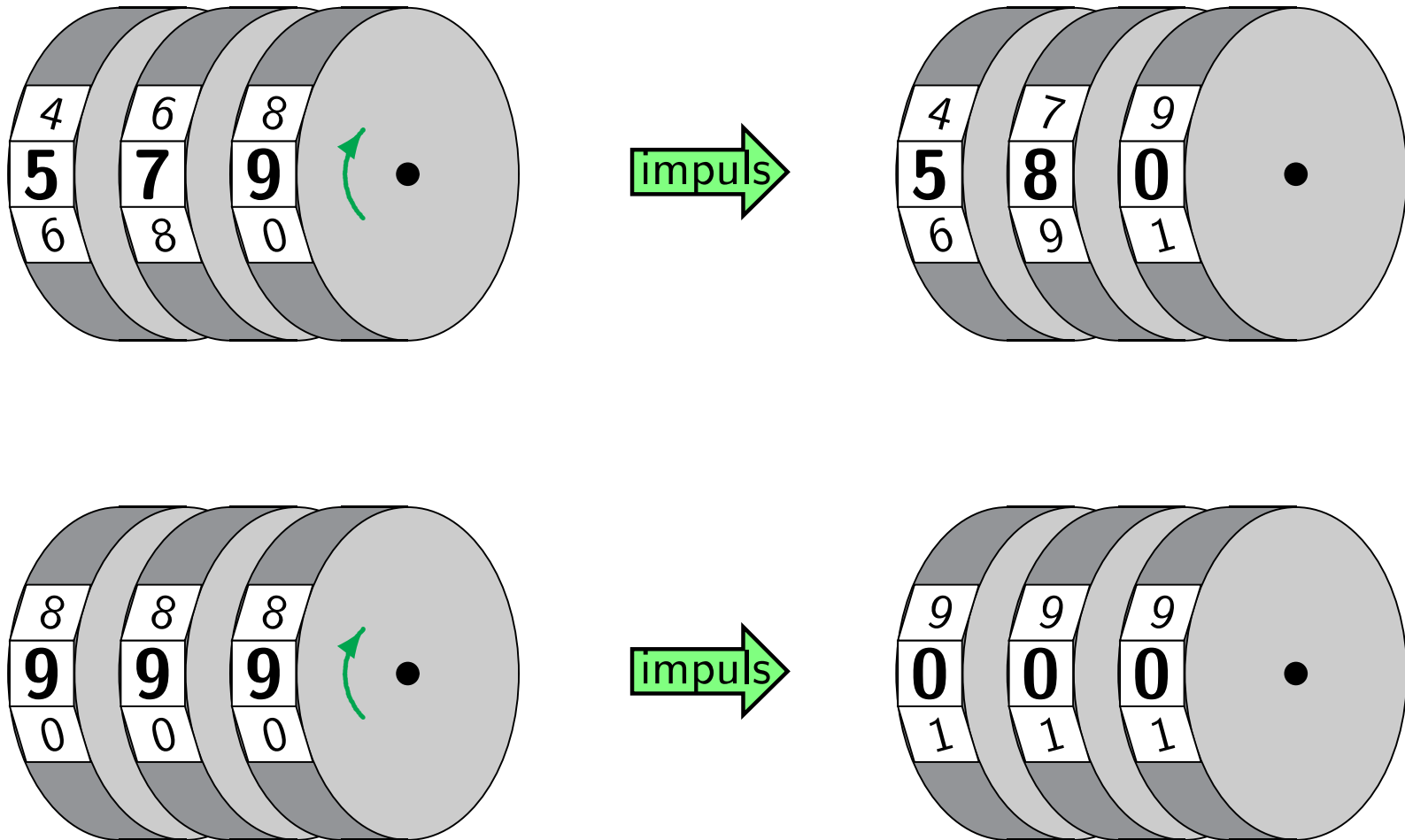
Liczby czy liczniki z kółeczkami?...

Zasada działania:

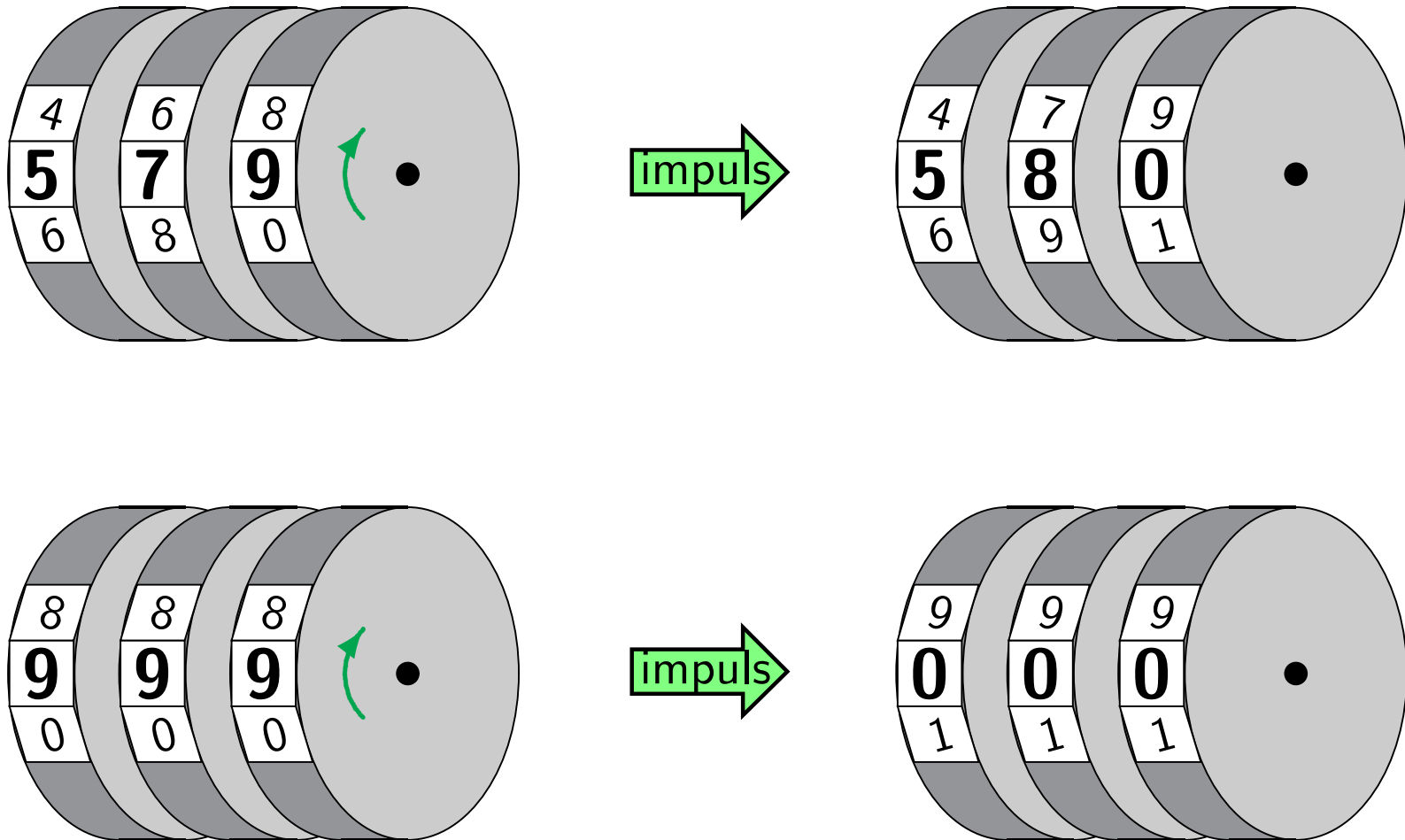
Liczby czy liczniki z kółeczkami?...

Zasada działania:

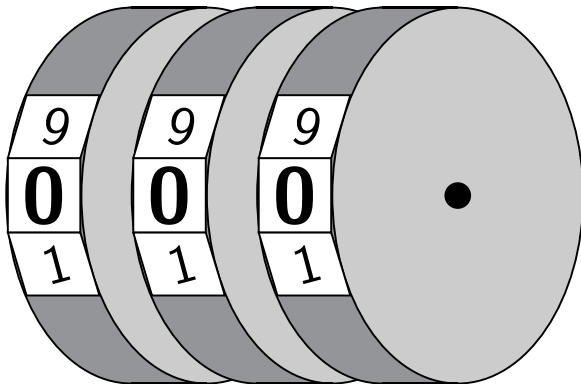
Liczby czy liczniki z kółeczkami?...

Zasada działania:

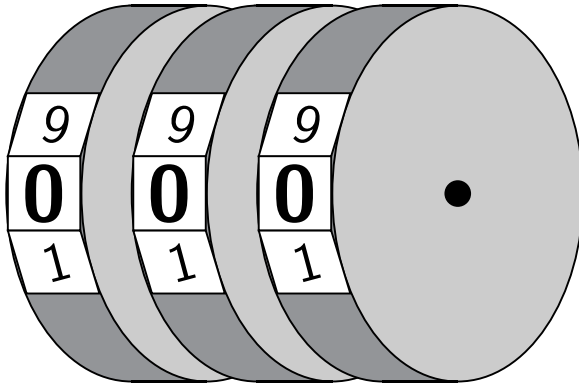
$$999 + 1 = 0 !$$

Liczby czy liczniki z kółeczkami?...

Liczniki a liczby `int`

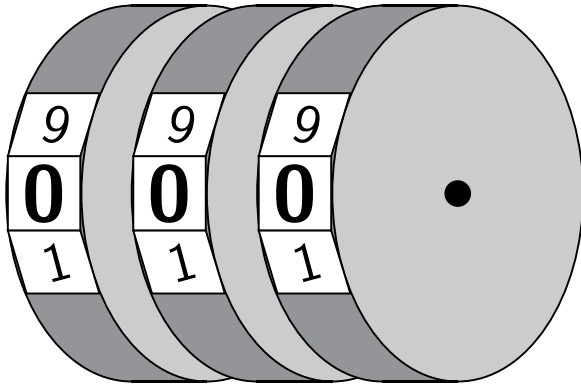
Liczby czy liczniki z kółeczkami?...

Liczniki a liczby `int`:

- cyfry na kółeczku: tylko **0** lub **1**

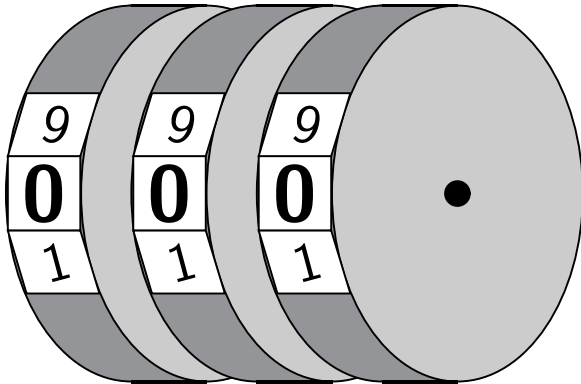
Liczby czy liczniki z kółeczkami?...

Liczniki a liczby `int`:

- cyfry na kółeczku: tylko **0** lub **1**;
- więcej kółeczek: 32.

Liczby czy liczniki z kółeczkami?...

Liczniki a liczby `int`:

- cyfry na kółeczku: tylko **0** lub **1**;
- więcej kółeczek: 32.

Komputerowa n -bitowa arytmetyka całkowita =
= arytmetyka w $\mathbb{Z}_{2^n}$, czyli arytmetyka reszt modulo 2^n

Nie ma jak algebra...

Komputerowa n -bitowa arytmetyka całkowita =
= arytmetyka w $\mathbb{Z}_{2^n}$, czyli arytmetyka reszt modulo 2^n

Nie ma jak algebra...

Komputerowa n -bitowa arytmetyka całkowita =
= arytmetyka w $\mathbb{Z}_{2^n}$, czyli arytmetyka reszt modulo 2^n

$$\mathbb{Z}_{2^3} = \mathbb{Z}_8 = \{0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7\}$$

Nie ma jak algebra...

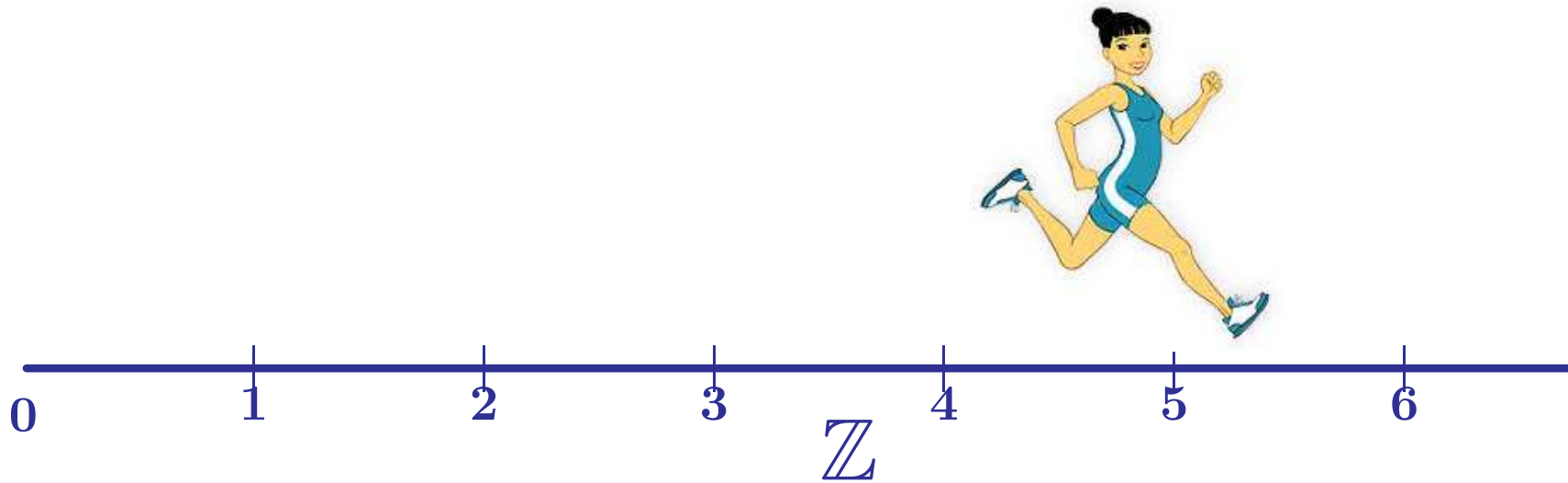
Komputerowa n -bitowa arytmetyka całkowita =
 = arytmetyka w $\mathbb{Z}_{2^n}$, czyli arytmetyka reszt modulo 2^n

$$\mathbb{Z}_{2^3} = \mathbb{Z}_8 = \{0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7\}$$

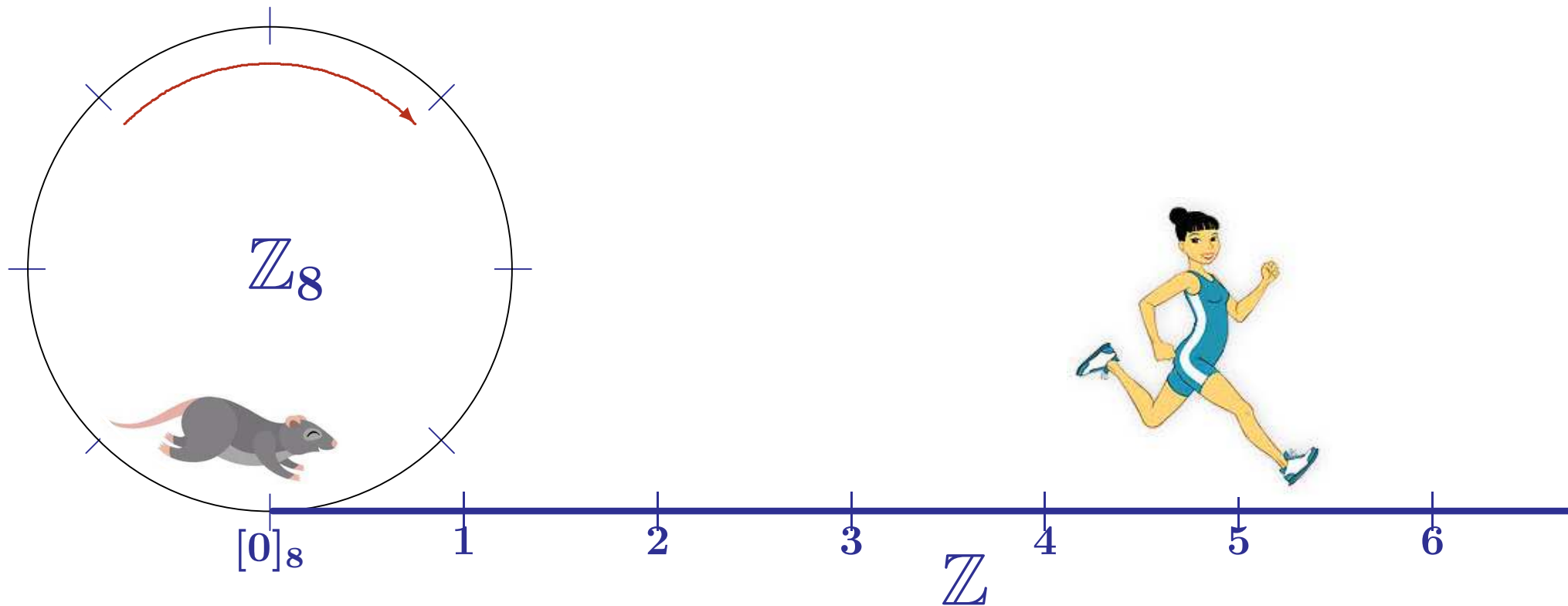
TABLICZKA DODAWANIA								
+	0	1	2	3	4	5	6	7
0	0	1	2	3	4	5	6	7
1	1	2	3	4	5	6	7	0
2	2	3	4	5	6	7	0	1
3	3	4	5	6	7	0	1	2
4	4	5	6	7	0	1	2	3
5	5	6	7	0	1	2	3	4
6	6	7	0	1	2	3	4	5
7	7	0	1	2	3	4	5	6

TABLICZKA MNOŻENIA								
×	0	1	2	3	4	5	6	7
0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	1	2	3	4	5	6	7
2	0	2	4	6	0	2	4	6
3	0	3	6	1	4	7	2	5
4	0	4	0	4	0	4	0	4
5	0	5	2	7	4	1	6	3
6	0	6	4	2	0	6	4	2
7	0	7	6	5	4	3	2	1

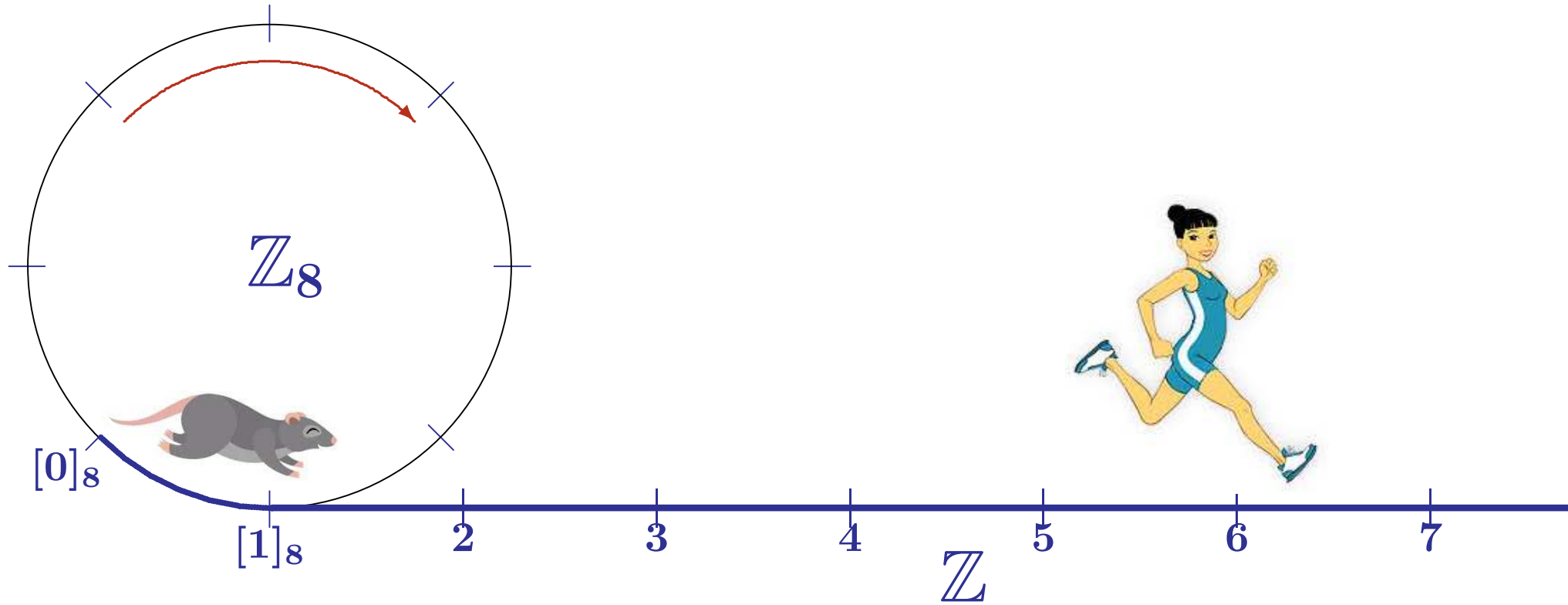
Dookoła Wojtek

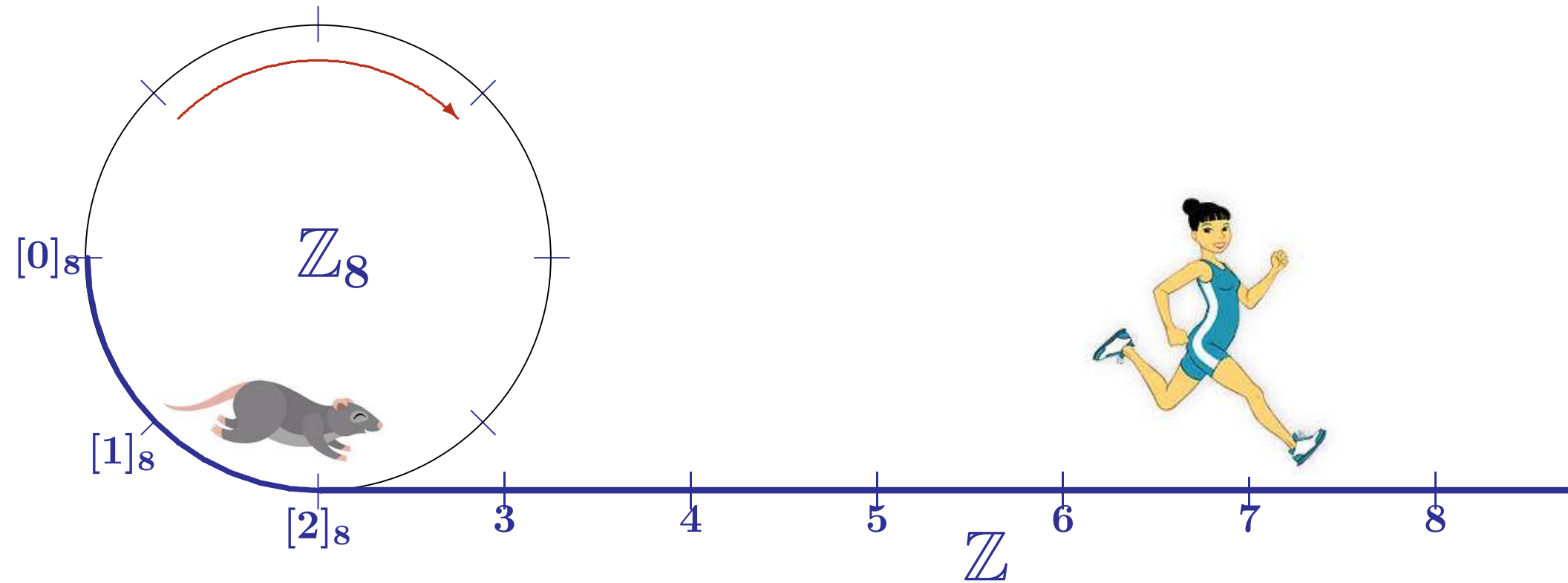
Dookoła Wojtek

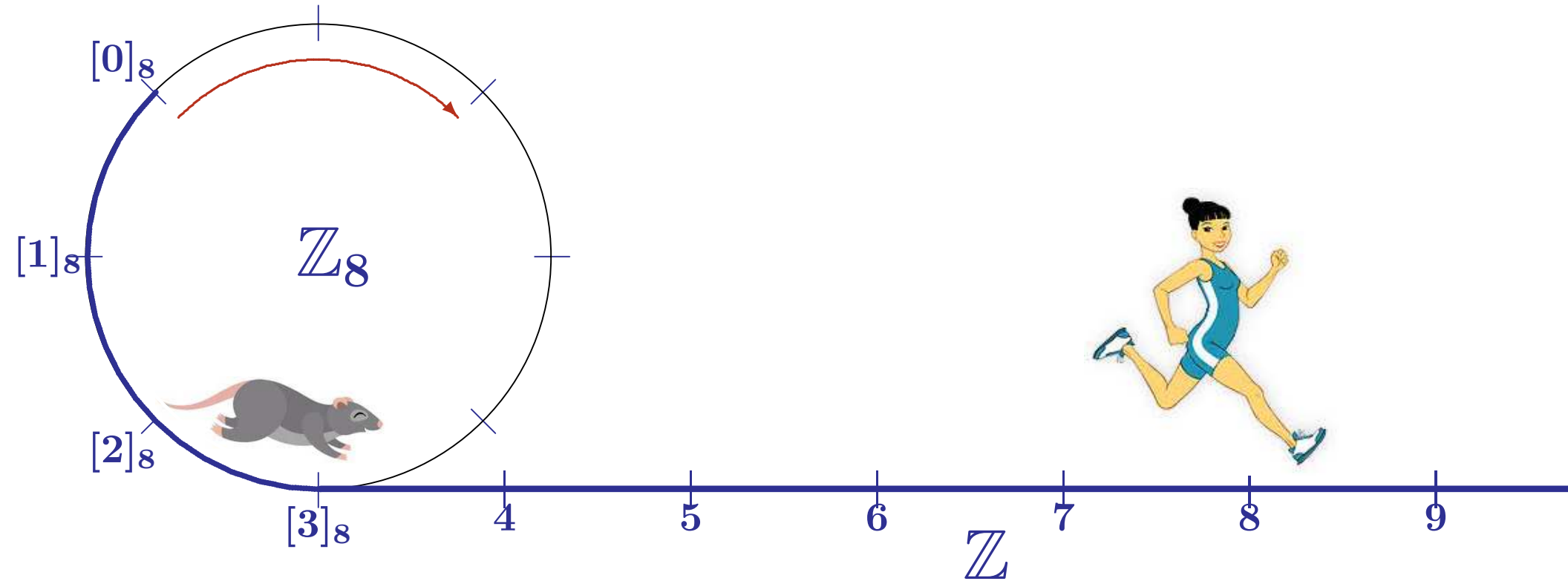
Dookoła Wojtek

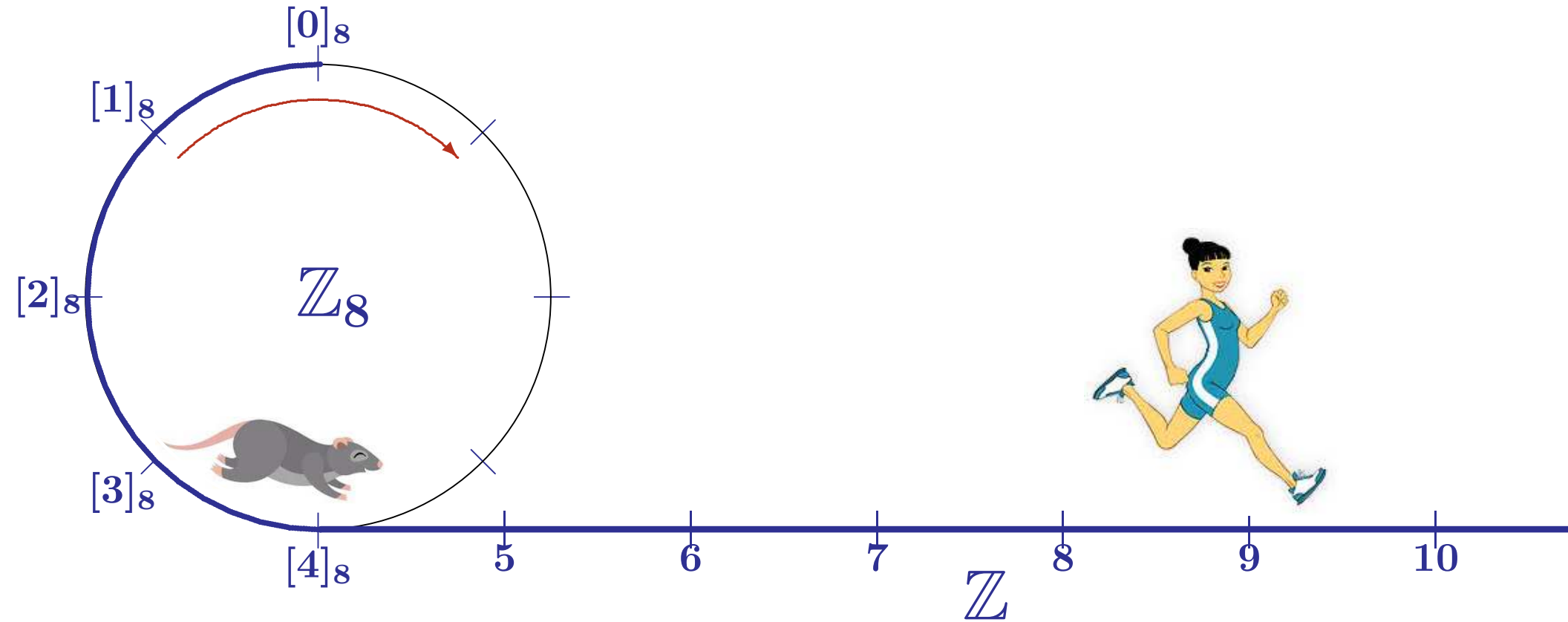
Dookoła Wojtek

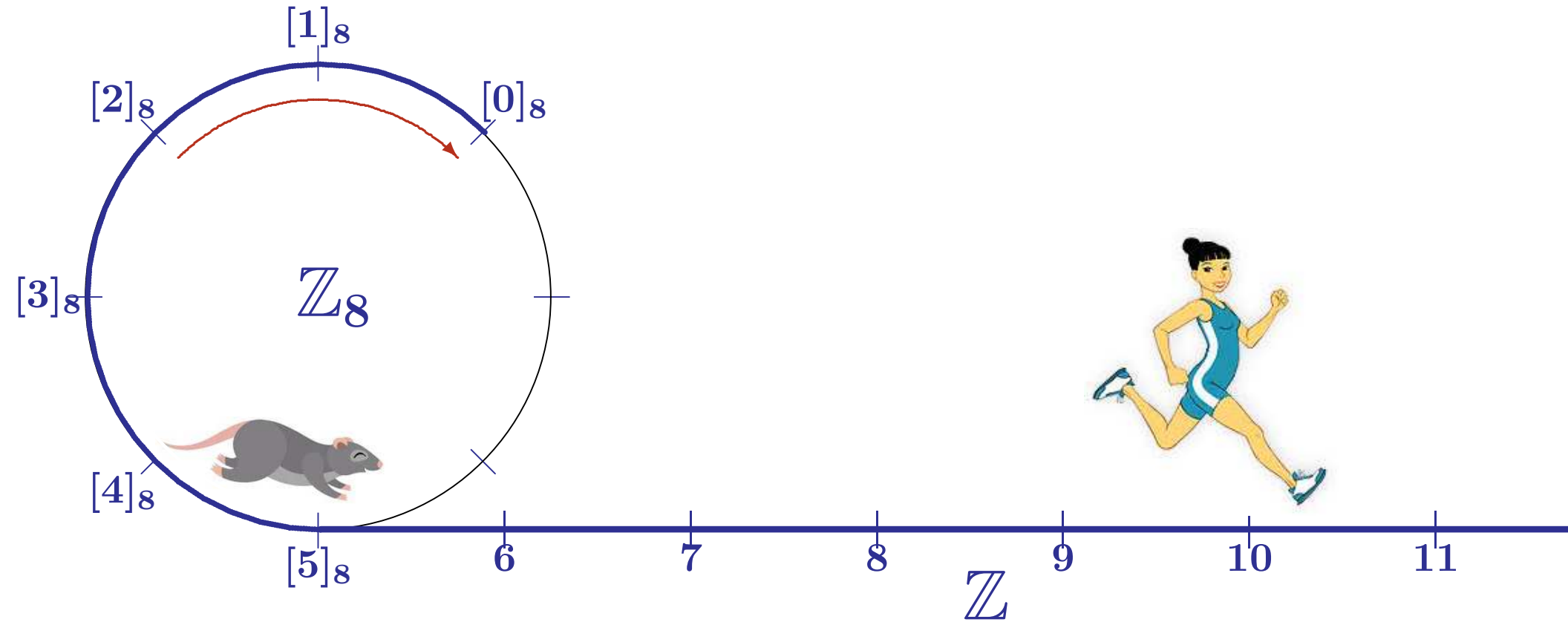
Dokoła Wojtek

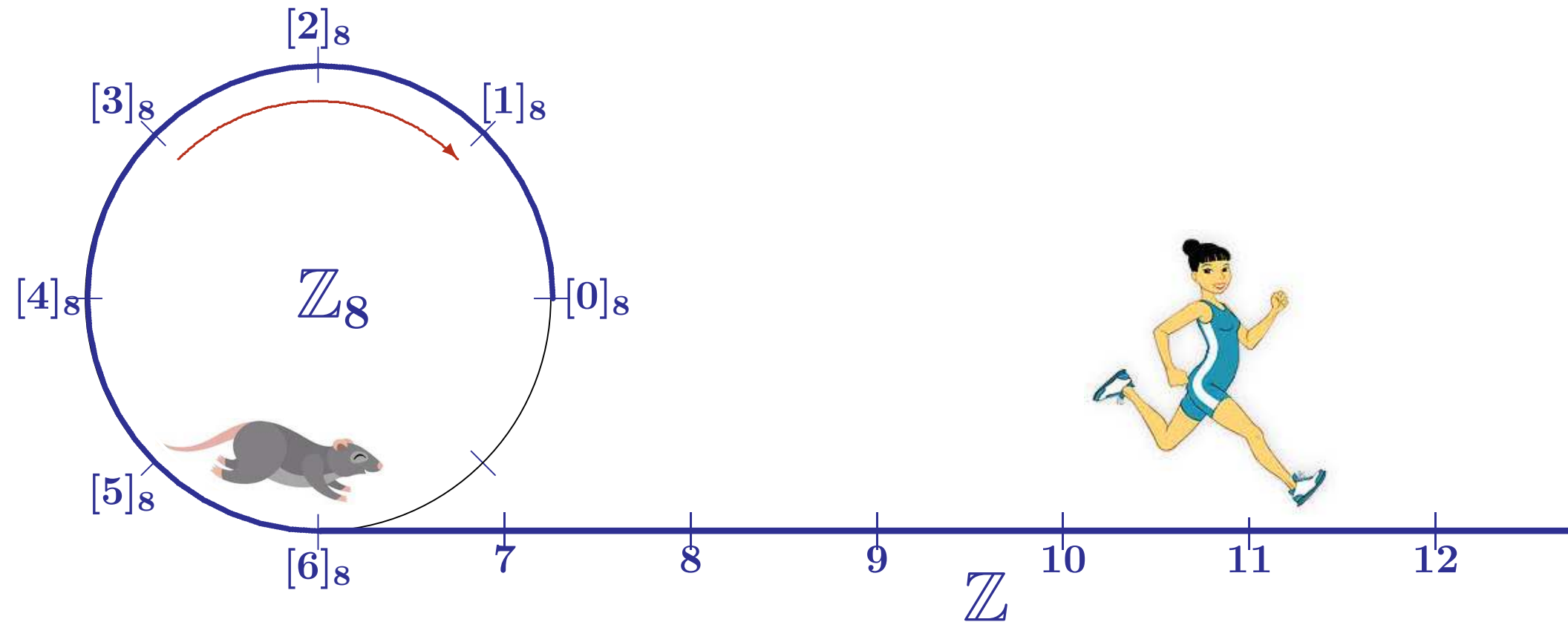
Dookoła Wojtek

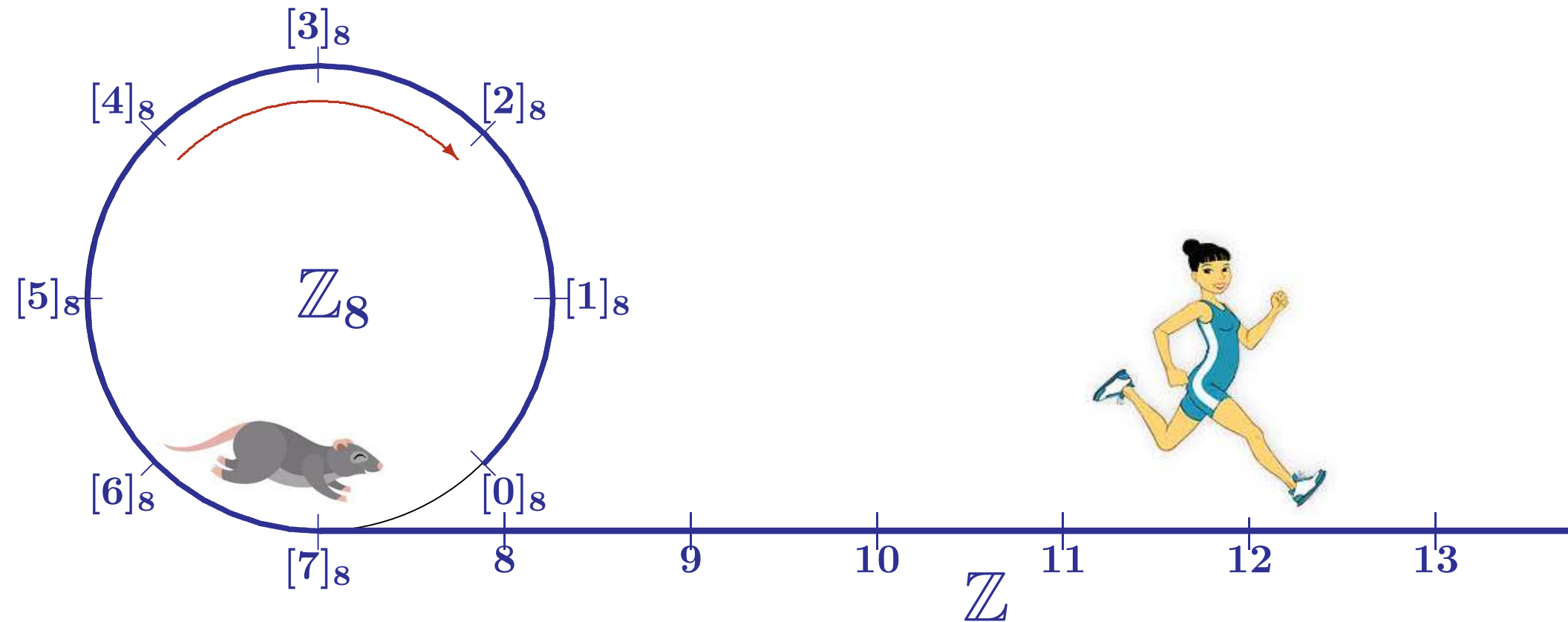
Dookoła Wojtek

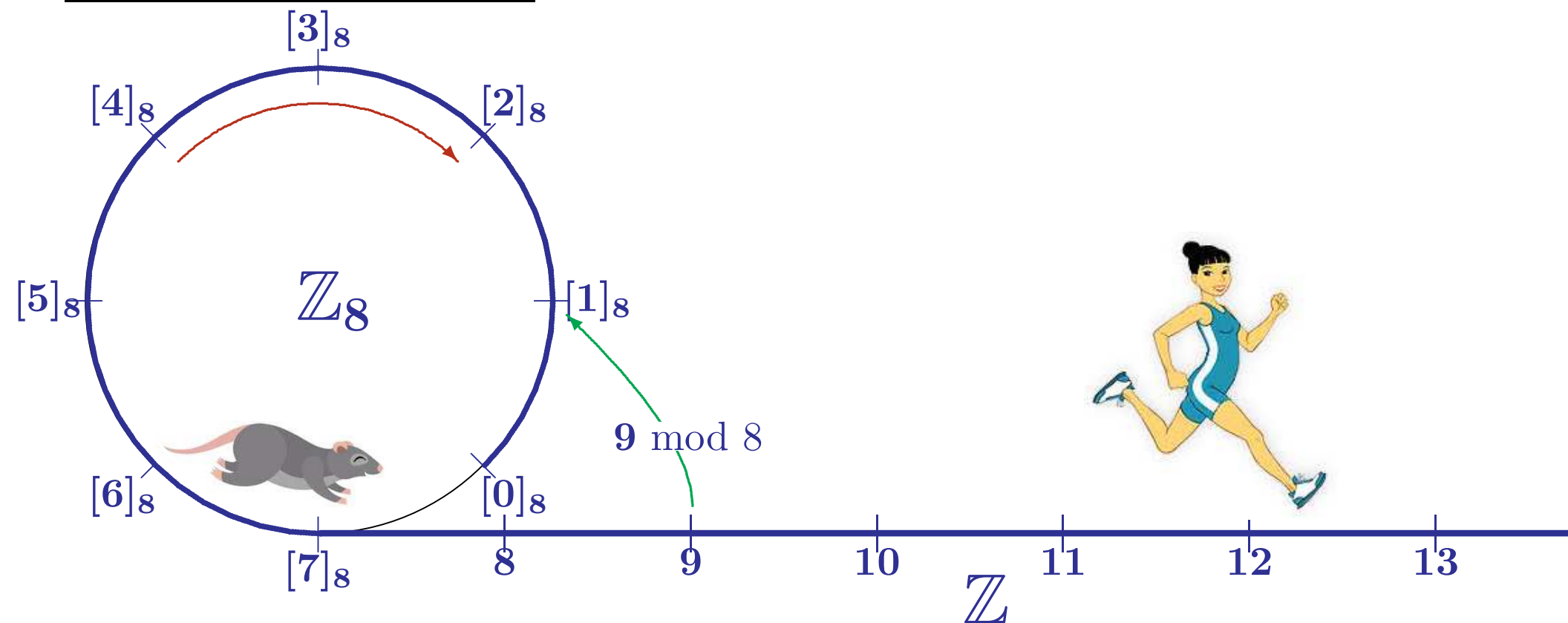
Dookoła Wojtek

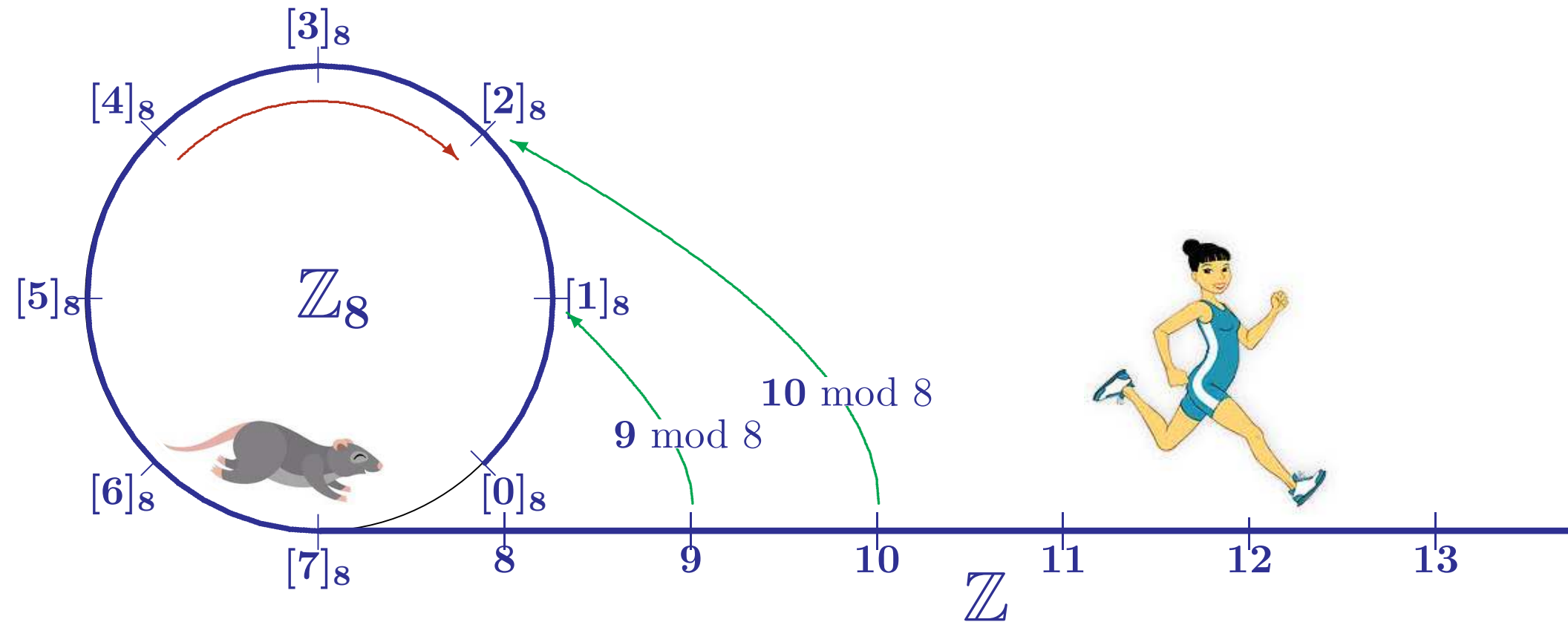
Dookoła Wojtek

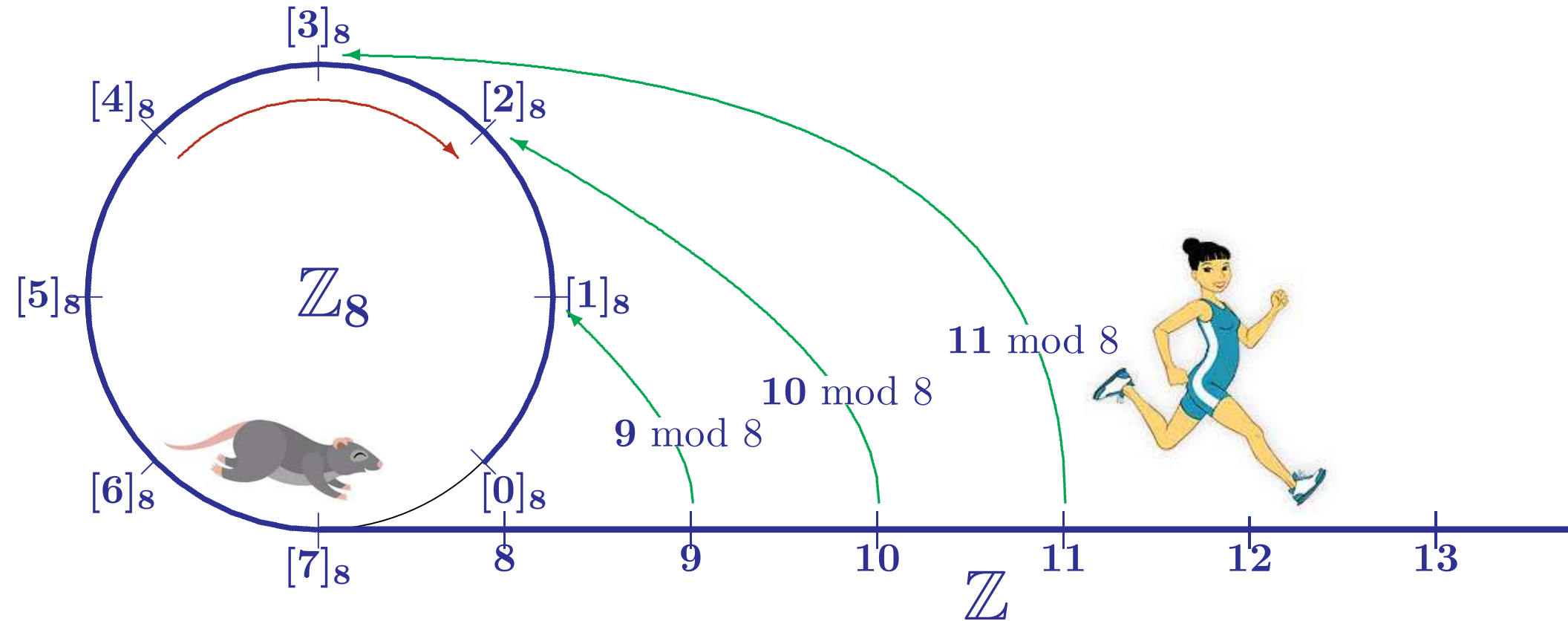
Dookoła Wojtek

Dookoła Wojtek

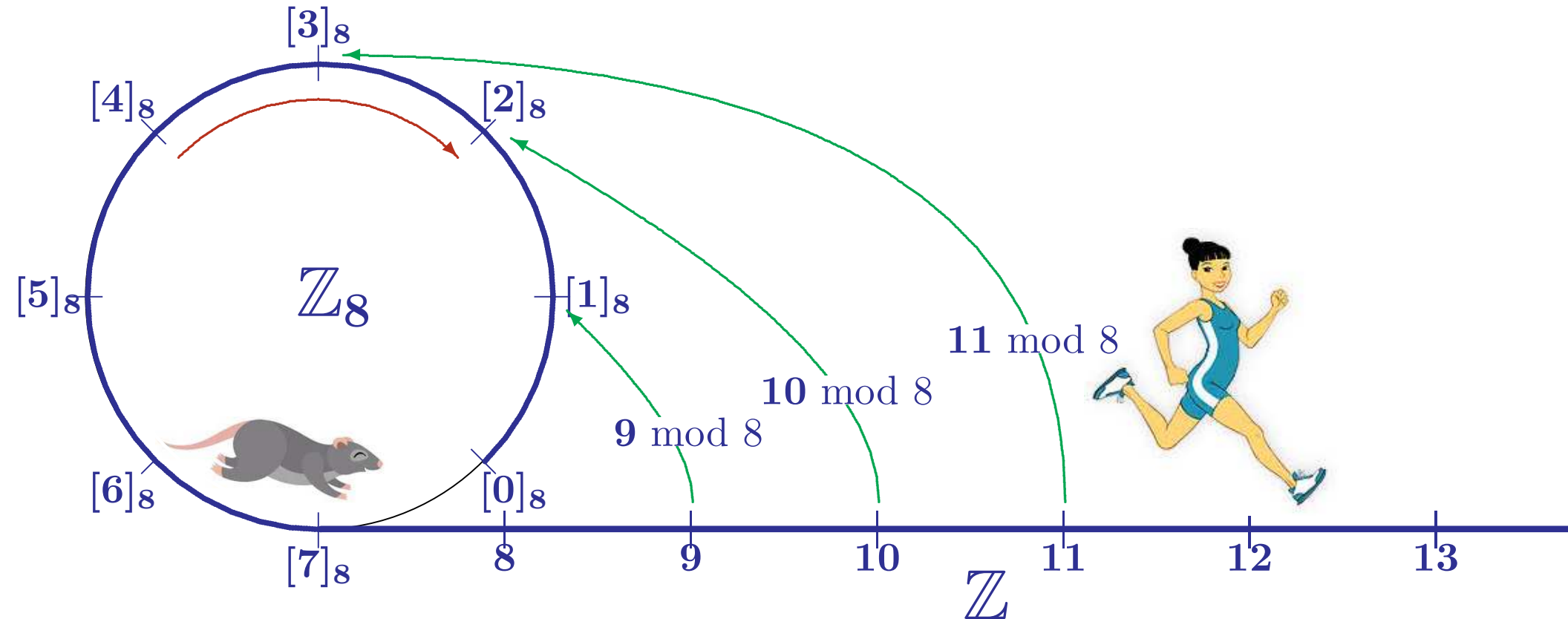

Dookoła Wojtek

$$\dots = [-16]_8 = [-8]_8 = [0]_8 = [8]_8 = [16]_8 = \dots = \mathbf{0}$$

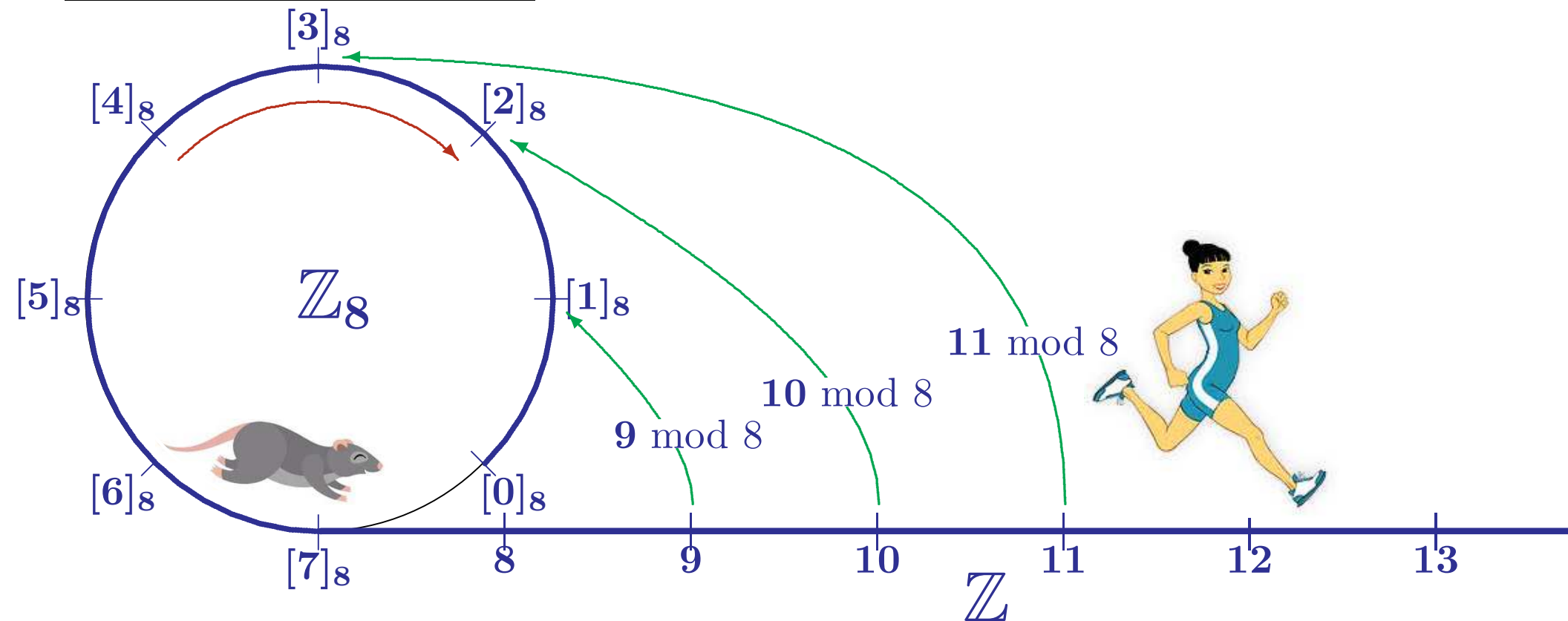
Dookoła Wojtek

$$\dots = [-16]_8 = [-8]_8 = [0]_8 = [8]_8 = [16]_8 = \dots = \mathbf{0}$$

$$\dots = [-15]_8 = [-7]_8 = [1]_8 = [9]_8 = [17]_8 = \dots = \mathbf{1}$$

Dookoła Wojtek

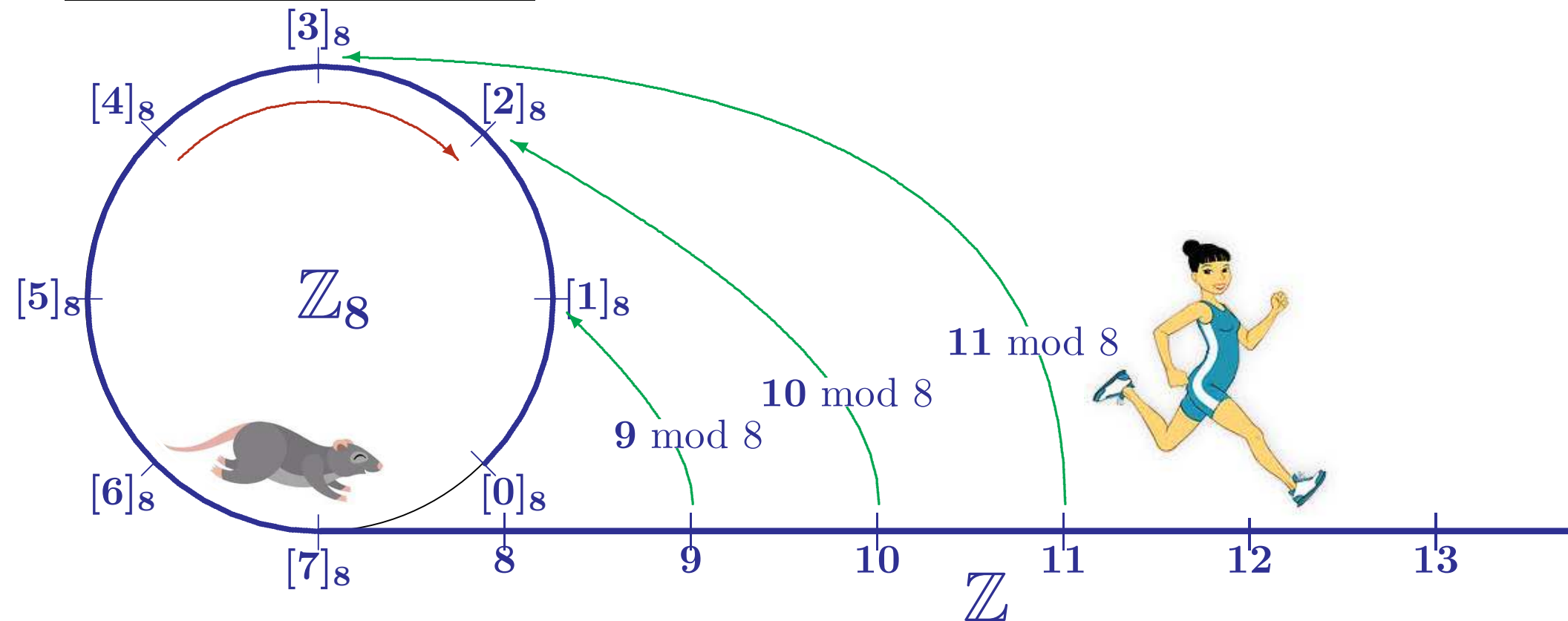

$$\dots = [-16]_8 = [-8]_8 = [0]_8 = [8]_8 = [16]_8 = \dots = \mathbf{0}$$

$$\dots = [-15]_8 = [-7]_8 = [1]_8 = [9]_8 = [17]_8 = \dots = \mathbf{1}$$

$$\dots = [-14]_8 = [-6]_8 = [2]_8 = [10]_8 = [18]_8 = \dots = \mathbf{2}$$

Dookoła Wojtek

$$\dots = [-16]_8 = [-8]_8 = [0]_8 = [8]_8 = [16]_8 = \dots = \mathbf{0}$$

$$\dots = [-15]_8 = [-7]_8 = [1]_8 = [9]_8 = [17]_8 = \dots = \mathbf{1}$$

$$\dots = [-14]_8 = [-6]_8 = [2]_8 = [10]_8 = [18]_8 = \dots = \mathbf{2}$$

.....

Nie ma jak algebra...

Komputerowa n -bitowa arytmetyka całkowita =
= arytmetyka w $\mathbb{Z}_{2^n}$, czyli arytmetyka reszt modulo 2^n

Nie ma jak algebra...

Komputerowa n -bitowa arytmetyka całkowita =
= arytmetyka w $\mathbb{Z}_{2^n}$, czyli arytmetyka reszt modulo 2^n

$$\begin{cases} [\dots]_{2^n} : \mathbb{Z} \rightarrow \mathbb{Z}_{2^n} \\ [z]_{2^n} \stackrel{\text{def}}{=} z \bmod 2^n \end{cases}$$

— homomorfizm pierścieni, czyli zachowuje działania $+$ i $\times$

Nie ma jak algebra...

Komputerowa n -bitowa arytmetyka całkowita =
= arytmetyka w $\mathbb{Z}_{2^n}$, czyli arytmetyka reszt modulo 2^n

$$\begin{cases} [\dots]_{2^n} : \mathbb{Z} \rightarrow \mathbb{Z}_{2^n} \\ [z]_{2^n} \stackrel{\text{def}}{=} z \bmod 2^n \end{cases}$$

— **homomorfizm pierścieni**, czyli zachowuje działania $+$ i $\times$

Dlatego:

- wynik obliczenia komputerowego używającego tylko $+$, $-$ i $\times$, może różnić się od poprawnego o całkowitą wielokrotność modułu

Nie ma jak algebra...

Komputerowa n -bitowa arytmetyka całkowita =
 = arytmetyka w $\mathbb{Z}_{2^n}$, czyli arytmetyka reszt modulo 2^n

$$\begin{cases} [\dots]_{2^n} : \mathbb{Z} \rightarrow \mathbb{Z}_{2^n} \\ [z]_{2^n} \stackrel{\text{def}}{=} z \bmod 2^n \end{cases}$$

— **homomorfizm pierścieni**, czyli zachowuje działania $+$ i $\times$

Dlatego:

- wynik obliczenia komputerowego używającego tylko $+$, $-$ i $\times$, może różnić się od poprawnego o całkowitą wielokrotność modułu; dla `int` — o ok. 4 mld

Nie ma jak algebra...

Komputerowa n -bitowa arytmetyka całkowita =
 = arytmetyka w $\mathbb{Z}_{2^n}$, czyli arytmetyka reszt modulo 2^n

$$\begin{cases} [\dots]_{2^n} : \mathbb{Z} \rightarrow \mathbb{Z}_{2^n} \\ [z]_{2^n} \stackrel{\text{def}}{=} z \bmod 2^n \end{cases}$$

— **homomorfizm pierścieni**, czyli zachowuje działania $+$ i $\times$

Dlatego:

- wynik obliczenia komputerowego używającego tylko $+$, $-$ i $\times$, może różnić się od poprawnego o całkowitą wielokrotność modułu; dla `int` — o ok. 4 mld;
- jeśli skądś wiemy, że poprawny wynik należy do przedziału $[-2\text{mld}..2\text{mld}]$, to wynik obliczenia komputerowego jest poprawny, choćby po drodze przechodziło przez bardzo duże liczby.

A jak z dzieleniem?

A jak z dzieleniem?

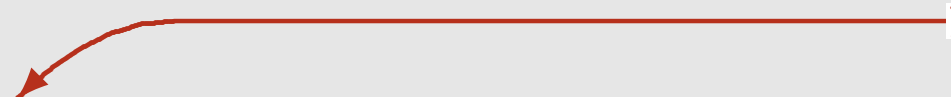
Program:

```
#include<stdio.h>
int main() {
    int p = 11100000000;
    printf("\n    (%i / 3) * 4 == %10i", p, (p/3)*4);
    printf("\n    (%i * 4) / 3 == %10i\n\n", p, (p*4)/3);
    return 0;
}
```

A jak z dzieleniem?

Program:

```
#include<stdio.h>
int main() {
    int p = 11100000000;
    printf("\n    (%i / 3) * 4 == %10i", p, (p/3)*4);
    printf("\n    (%i * 4) / 3 == %10i\n\n", p, (p*4)/3);
    return 0;
}
```

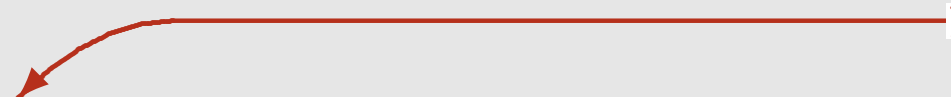

1 mld 110 mln

A jak z dzieleniem?

Program:

```
#include<stdio.h>
int main() {
    int p = 11100000000;
    printf("\n    (%i / 3) * 4 == %10i", p, (p/3)*4);
    printf("\n    (%i * 4) / 3 == %10i\n\n", p, (p*4)/3);
    return 0;
}
```


1 mld 110 mln

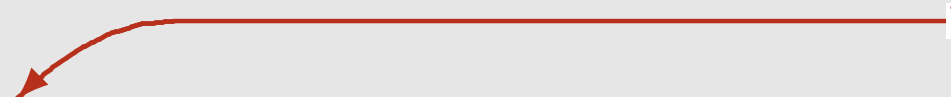
wyświetla:

```
(11100000000 / 3) * 4 == 14800000000
(11100000000 * 4) / 3 ==    48344234
```

A jak z dzieleniem?

Program:

```
#include<stdio.h>
int main() {
    int p = 11100000000;
    printf("\n    (%i / 3) * 4 == %10i", p, (p/3)*4);
    printf("\n    (%i * 4) / 3 == %10i\n\n", p, (p*4)/3);
    return 0;
}
```


1 mld 110 mln

wyświetla:

```
(11100000000 / 3) * 4 == 14800000000
(11100000000 * 4) / 3 ==    48344234
```

Mnożenie jest nieprzemienne?!

Nierzeczywistość liczb rzeczywistych

Wszystkie obliczenia na liczbach rzeczywistych są zaokrąglone.

Nierzeczywistość liczb rzeczywistych

Wszystkie obliczenia na liczbach rzeczywistych są zaokrąglone. Liczba rzeczywista jest reprezentowana przez bliską jej liczbę *dwójkowo wymierną*

Nierzeczywistość liczb rzeczywistych

Wszystkie obliczenia na liczbach rzeczywistych są zaokrąglone. Liczba rzeczywista jest reprezentowana przez bliską jej liczbę *dwójkowo wymierną* — czyli taki ułamek, którego

- licznik jest całkowity

Nierzeczywistość liczb rzeczywistych

Wszystkie obliczenia na liczbach rzeczywistych są zaokrąglone. Liczba rzeczywista jest reprezentowana przez bliską jej liczbę *dwójkowo wymierną* — czyli taki ułamek, którego

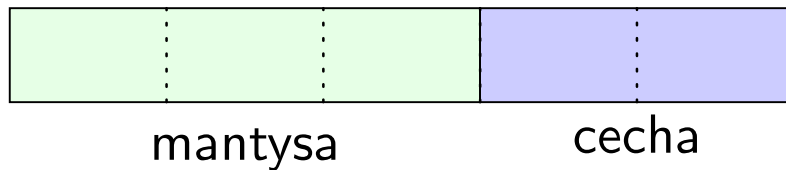
- licznik jest całkowity,
- mianownik jest potęgą 2.

Nierzeczywistość liczb rzeczywistych

Wszystkie obliczenia na liczbach rzeczywistych są zaokrąglone. Liczba rzeczywista jest reprezentowana przez bliską jej liczbę *dwójkowo wymierną* — czyli taki ułamek, którego

- licznik jest całkowity,
- mianownik jest potęgą 2.

Zapis komputerowy *zmiennopozycyjny*:

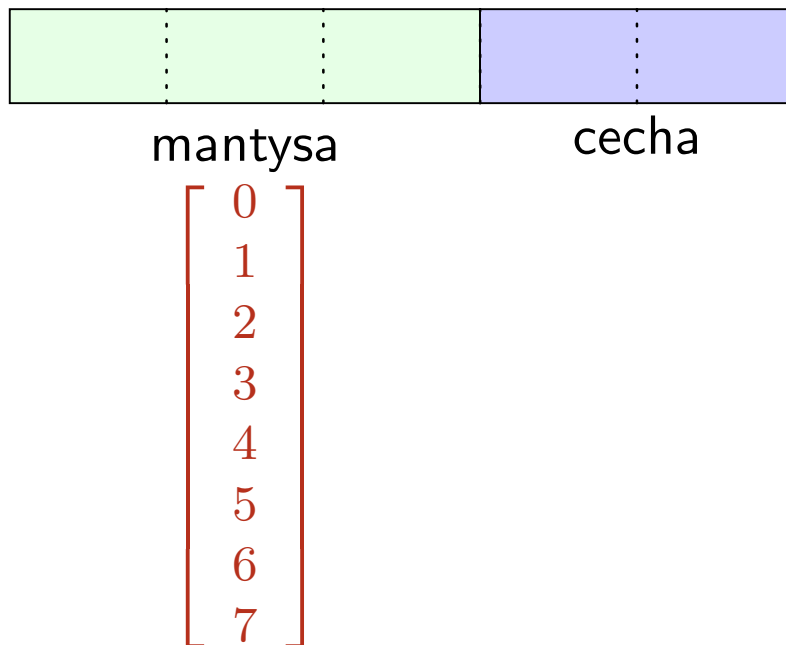

Nierzeczywistość liczb rzeczywistych

Wszystkie obliczenia na liczbach rzeczywistych są zaokrąglone. Liczba rzeczywista jest reprezentowana przez bliską jej liczbę *dwójkowo wymierną* — czyli taki ułamek, którego

- licznik jest całkowity,
- mianownik jest potęgą 2.

Zapis komputerowy *zmiennopozycyjny*:

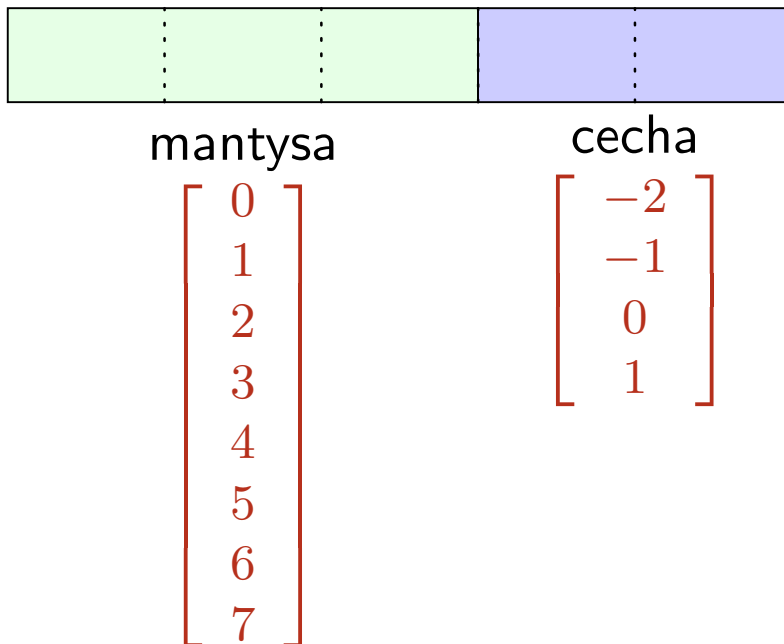

Nierzeczywistość liczb rzeczywistych

Wszystkie obliczenia na liczbach rzeczywistych są zaokrąglone. Liczba rzeczywista jest reprezentowana przez bliską jej liczbę *dwójkowo wymierną* — czyli taki ułamek, którego

- licznik jest całkowity,
- mianownik jest potęgą 2.

Zapis komputerowy *zmiennopozycyjny*:

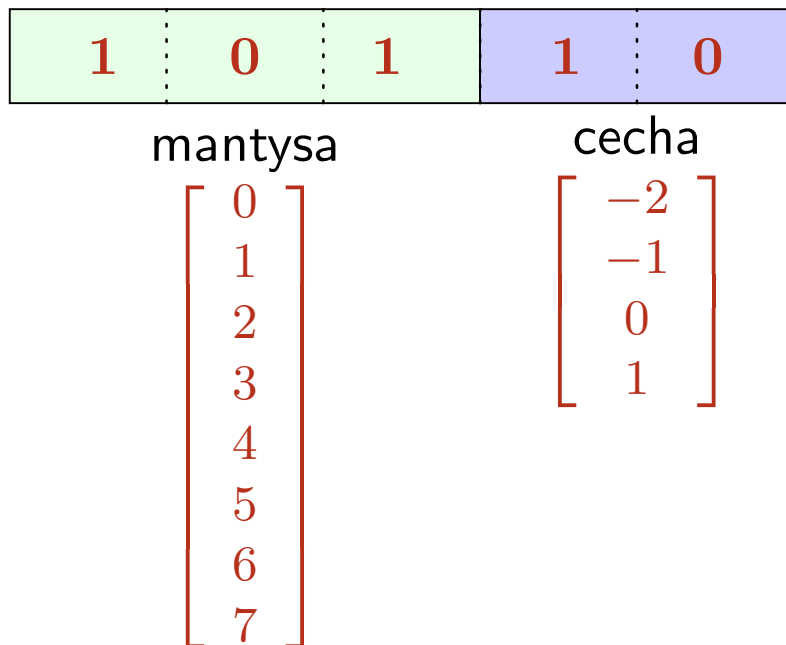

Nierzeczywistość liczb rzeczywistych

Wszystkie obliczenia na liczbach rzeczywistych są zaokrąglone. Liczba rzeczywista jest reprezentowana przez bliską jej liczbę *dwójkowo wymierną* — czyli taki ułamek, którego

- licznik jest całkowity,
- mianownik jest potęgą 2.

Zapis komputerowy *zmiennopozycyjny*:

Nierzeczywistość liczb rzeczywistych

Wszystkie obliczenia na liczbach rzeczywistych są zaokrąglone. Liczba rzeczywista jest reprezentowana przez bliską jej liczbę *dwójkowo wymierną* — czyli taki ułamek, którego

- licznik jest całkowity,
- mianownik jest potęgą 2.

Zapis komputerowy *zmiennopozycyjny*:

1	0	1	1	0

$$= (1 \cdot 2^0 + 0 \cdot 2^{-1} + 1 \cdot 2^{-2}) \cdot 2^{-1 \cdot 2^1 + 0 \cdot 2^0}$$

mantysa

$$\begin{bmatrix} 0 \\ 1 \\ 2 \\ 3 \\ 4 \\ 5 \\ 6 \\ 7 \end{bmatrix}$$

cecha

$$\begin{bmatrix} -2 \\ -1 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix}$$

Nierzeczywistość liczb rzeczywistych

Wszystkie obliczenia na liczbach rzeczywistych są zaokrąglone. Liczba rzeczywista jest reprezentowana przez bliską jej liczbę *dwójkowo wymierną* — czyli taki ułamek, którego

- licznik jest całkowity,
- mianownik jest potęgą 2.

Zapis komputerowy *zmiennopozycyjny*:

1	0	1	1	0

$$= (1 \cdot 2^0 + 0 \cdot 2^{-1} + 1 \cdot 2^{-2}) \cdot 2^{-1 \cdot 2^1 + 0 \cdot 2^0}$$

$$= 1\frac{1}{4} \cdot 2^{-2}$$

mantysa

$$\begin{bmatrix} 0 \\ 1 \\ 2 \\ 3 \\ 4 \\ 5 \\ 6 \\ 7 \end{bmatrix}$$

cecha

$$\begin{bmatrix} -2 \\ -1 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix}$$

Nierzeczywistość liczb rzeczywistych

Wszystkie obliczenia na liczbach rzeczywistych są zaokrąglone. Liczba rzeczywista jest reprezentowana przez bliską jej liczbę *dwójkowo wymierną* — czyli taki ułamek, którego

- licznik jest całkowity,
- mianownik jest potęgą 2.

Zapis komputerowy *zmiennopozycyjny*:

1	0	1	1	0

$$= (1 \cdot 2^0 + 0 \cdot 2^{-1} + 1 \cdot 2^{-2}) \cdot 2^{-1 \cdot 2^1 + 0 \cdot 2^0}$$

$$= 1\frac{1}{4} \cdot 2^{-2} = \frac{5}{16} = 0.3125$$

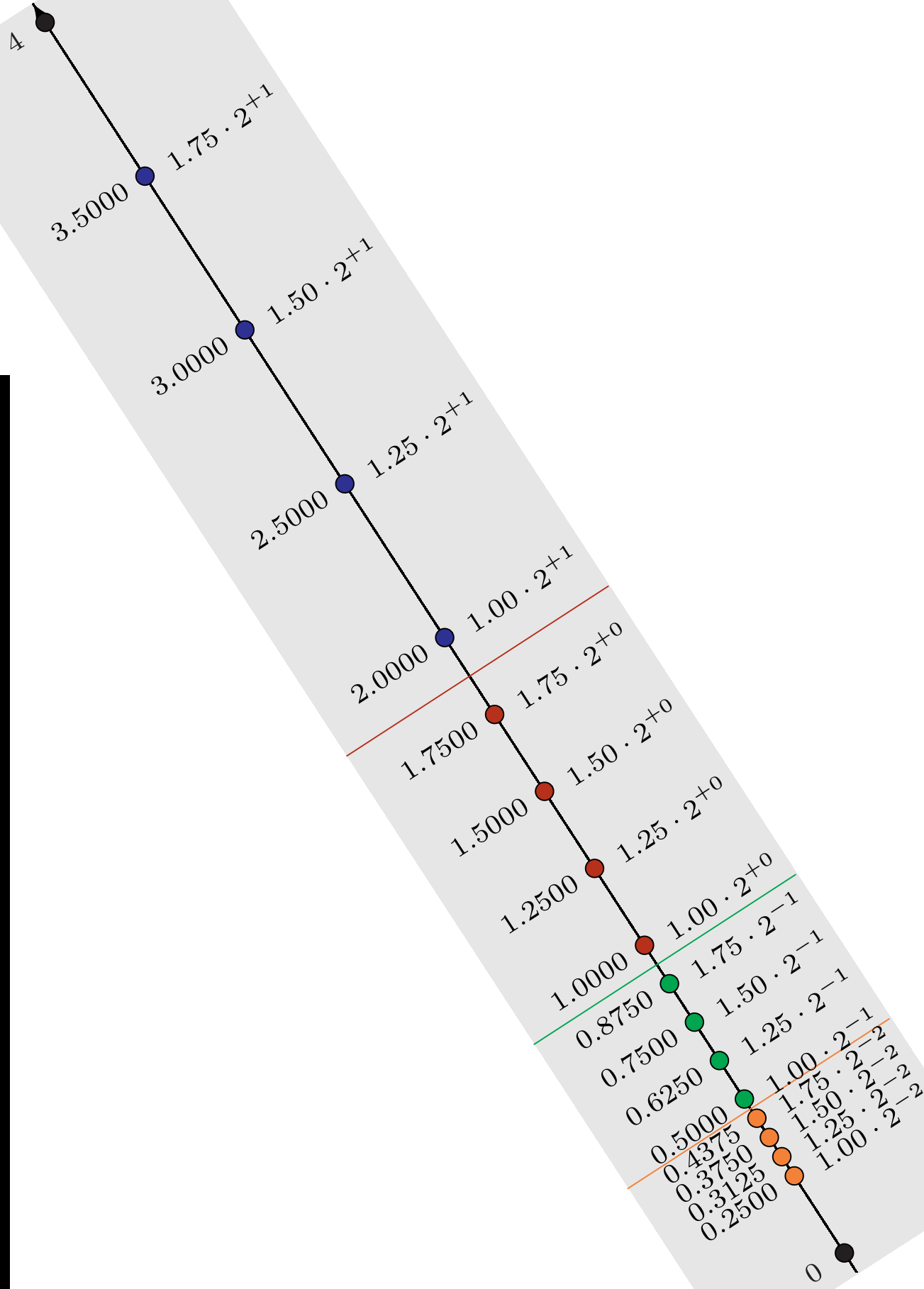
mantysa

$$\begin{bmatrix} 0 \\ 1 \\ 2 \\ 3 \\ 4 \\ 5 \\ 6 \\ 7 \end{bmatrix}$$

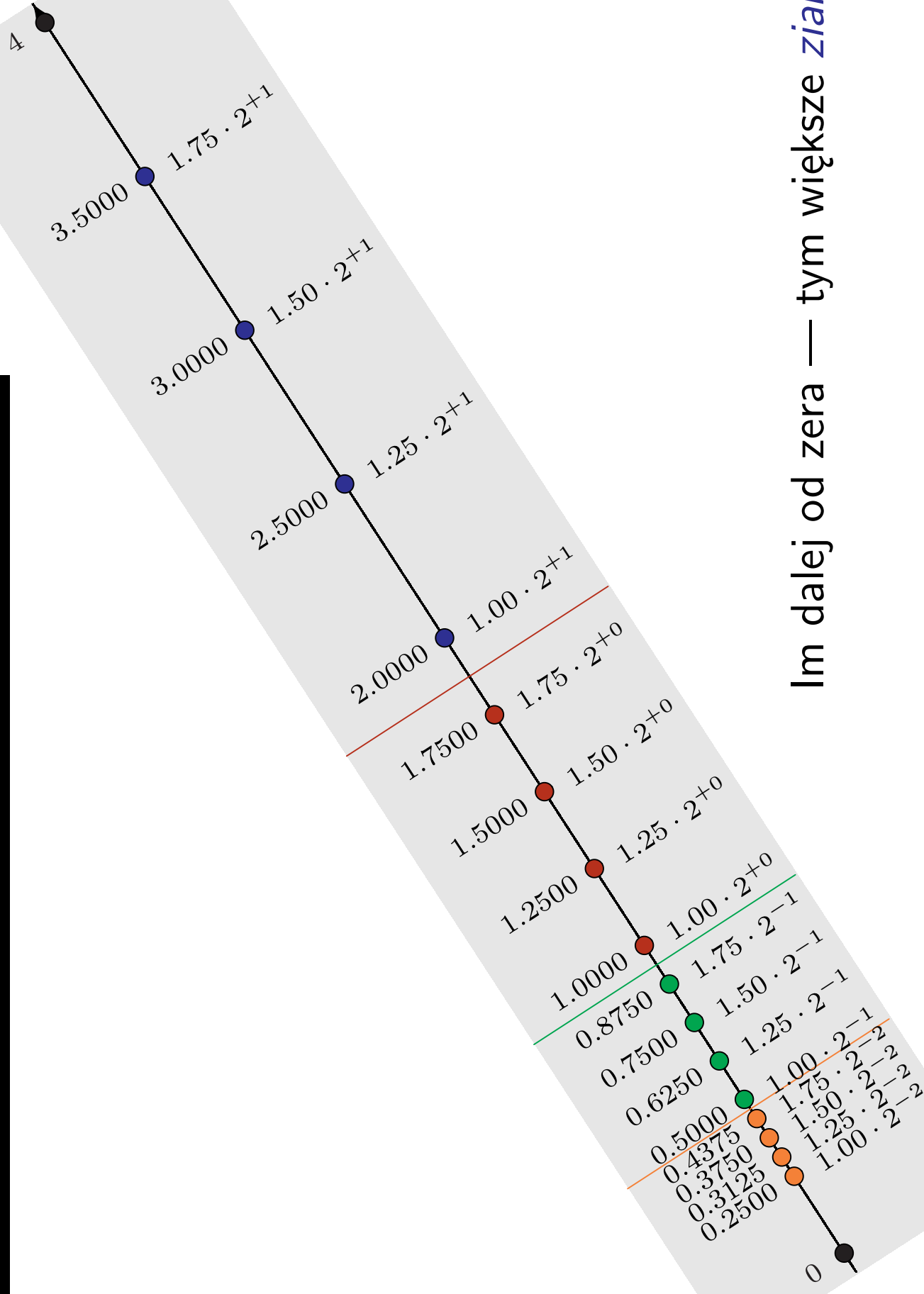
cecha

$$\begin{bmatrix} -2 \\ -1 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix}$$

Nierzeczywistość liczb rzeczywistych

Nierzeczywistość liczb rzeczywistych

Im dalej od zera — tym większe *ziarno*.

Opłakane skutki zaokrąglania

- Test `if (x==y) ...` nie ma sensu.

Opłakane skutki zaokrąglania

- Test `if (x==y) ...` nie ma sensu.
... chcesz uniknąć 100 przykrości, to zapomnij o równości ...

Opłakane skutki zaokrąglania

- Test `if (x==y) ...` nie ma sensu.
... chcesz uniknąć 100 przykrości, to zapomnij o równości ...
- Może się zdarzyć, że $x + 1 = x$.

Opłakane skutki zaokrąglania

- Test `if (x==y) ...` nie ma sensu.
... chcesz uniknąć 100 przykrości, to zapomnij o równości ...
- Może się zdarzyć, że $x + 1 = x$.
- Dodawanie nie jest łączne: $(x + 1) + 1 \neq x + (1 + 1)$.

Opłakane skutki zaokrąglania

- Test `if (x==y) ...` nie ma sensu.
... chcesz uniknąć 100 przykrości, to zapomnij o równości ...
- Może się zdarzyć, że $x + 1 = x$.
- Dodawanie nie jest łączne: $(x + 1) + 1 \neq x + (1 + 1)$.
- Wzory skróconego mnożenia nie działają: $(x + 1)^2 < x^2 + 2x + 1$.

Marzenie a spełnienie

Marzenie a spełnienie

Rozwój techniki spełnia marzenia — ale niedokładnie.

Marzenie a spełnienie

Rozwój techniki spełnia marzenia — ale niedokładnie.

Skutek bywa większy niż marzenie, ale trudny do opanowania.

Marzenie a spełnienie

Rozwój techniki spełnia marzenia — ale niedokładnie.

Skutek bywa większy niż marzenie, ale trudny do opanowania.

matematyka jest
abstrakcyjna i idealna

Marzenie a spełnienie

Rozwój techniki spełnia marzenia — ale niedokładnie.

Skutek bywa większy niż marzenie, ale trudny do opanowania.

matematyka jest
abstrakcyjna i idealna

komputer jest
konkretny i techniczny

Marzenie a spełnienie

Rozwój techniki spełnia marzenia — ale niedokładnie.

Skutek bywa większy niż marzenie, ale trudny do opanowania.

matematyka jest abstrakcyjna i idealna	}	— więc czasem się pogryzą...
komputer jest konkretny i techniczny		

Marzenie a spełnienie

Rozwój techniki spełnia marzenia — ale niedokładnie.

Skutek bywa większy niż marzenie, ale trudny do opanowania.

matematyka jest abstrakcyjna i idealna	}	— więc czasem się pogryzą...
komputer jest konkretny i techniczny		

Żeby poruszać się po jezdni lub w powietrzu, **trzeba znać** niebezpieczeństwa.

Marzenie a spełnienie

Rozwój techniki spełnia marzenia — ale niedokładnie.

Skutek bywa większy niż marzenie, ale trudny do opanowania.

matematyka jest abstrakcyjna i idealna	}	— więc czasem się pogryzą...
komputer jest konkretny i techniczny		

Żeby poruszać się po jezdni lub w powietrzu, **trzeba znać** niebezpieczeństwa.

Żeby posługiwać się komputerem, **trzeba wiedzieć**, kiedy mu ufać i do jakiego stopnia.

Wniosek

Zalecam użytkownikom komputerów

OGRANICZONE ZAUFANIE

Wniosek

Zalecam użytkownikom komputerów

OGRANICZONE ZAUFANIE

ale w żadnym razie nie zalecam

BEZGRANICZNEJ NIEUFNOŚCI